

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี-นาฏศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ผศ. ดร.ดุษฎี มีป้อม ศษ.บ., ศศ.ม., ประ.ด.

ผศ. พิณนภัทร์ ถมั่งรักษ์สถ์ ศษ.บ. (เกียรตินิยม), ศศ.ม.

ผู้ตรวจ

เวณิกา บุญนาค ศษ.บ.

ประเมษฐ์ บุญยะชัย ศษ.บ., ศศ.ม.

ผศ. ดร.ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ กศ.บ., ศศ.ม., ศศ.ด.

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์ กศ.บ., ศศ.ม.

ทวิศักดิ์ จริงกิจ ศป.บ., ศศ.ม.

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

วัฒนาพานิช สารานุกรม

๒๑๖-๒๒๐ ถนนบำรุงเมือง แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร. ๐๒ ๒๒๒ ๙๙๙๔ • ๐๒ ๒๒๒ ๔๓๗๑-๒ FAX ๐๒ ๒๒๔ ๖๔๕๖ • ๐๒ ๒๒๔ ๖๔๕๗

email: info@wpp.co.th

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี-นาฏศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

ห้ามละเมิด ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่

ส่วนหนึ่งส่วนใด เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

ผู้เรียบเรียง

ผศ. ดร.ดุษฎี มีป้อม

ผศ.พิมณัฏฐ์ ถมั่งรักษ์สัตว์

ผู้ตรวจ

เวณิกา บุญนาค

ประเมษฐ์ บุญยะชัย

ผศ. ดร.ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์

ทวีศักดิ์ จริงกิจ

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๖๗

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN 978-974-18-7907-6

พิมพ์ที่ บริษัท โรงพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด นายเริงชัย จงพิพัฒน์สุข กรรมการผู้จัดการ

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี-นาฏศิลป์** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เล่มนี้จัดทำขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สำหรับให้นักเรียนและครูใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามสาระ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี และสาระการเรียนรู้แกนกลางที่หลักสูตรกำหนด รวมทั้งพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะสำคัญตามที่ต้องการทั้งด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทำประโยชน์ให้สังคม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี-นาฏศิลป์** เล่มนี้ยึดแนวการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้หลักการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของดนตรี-นาฏศิลป์ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน โดยพัฒนานักเรียนแบบองค์รวมอยู่บนพื้นฐานของการบูรณาการความคิดรวบยอดที่เน้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ให้ตรงกับรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) เน้นทักษะที่สร้างเสริมความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดตามหลักสูตร

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี-นาฏศิลป์** เล่มนี้จะสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ด้านดนตรี-นาฏศิลป์ และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

คณะผู้จัดทำ

คำชี้แจง

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี-นาฏศิลป์** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เล่มนี้ได้ออกแบบให้มื่อองค์ประกอบดังนี้

๑. **ตัวชี้วัดชั้นปี** เป็นเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ โดยแยกออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง (ตามหนังสือที่ ศธ ๐๔๐๑๐/ว ๑๕๕๓) ซึ่งตัวชี้วัดระหว่างทางพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีดำ ส่วนตัวชี้วัดปลายทางพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีฟ้า
๒. **สาระการเรียนรู้แกนกลาง** เป็นองค์ความรู้และทักษะรวมทั้งเจตคติและค่านิยมที่จำเป็นซึ่งนักเรียนทุกคนควรเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
๓. **สาระการเรียนรู้** เป็นการรวบรวมเนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้มาจัดระเบียบแสดงความเชื่อมโยงของเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้นั้น ๆ
๔. **ประโยชน์จากการเรียนรู้** นำเสนอไว้เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนนำความรู้และทักษะจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน
๕. **คำถามนำ-กิจกรรมนำ** (ลองคิด ลองตอบ) เป็นคำถามหรือสถานการณ์ที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจต้องการที่จะค้นหาคำตอบ
๖. **เนื้อหาและภาพประกอบ** เนื้อหาตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี และสาระการเรียนรู้แกนกลาง ภาพประกอบที่นำมาใช้ประกอบเนื้อหาได้ระบุที่มาไว้ได้ภาพหรือถ่ายภาพ ส่วนภาพที่ไม่ได้ระบุที่มาเป็นภาพจากคลังภาพของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
๗. **ความรู้เสริม/เกร็ดความรู้** (ดนตรีน่ารู้ นาฏศิลป์น่ารู้) เป็นความรู้เพื่อเพิ่มพูนให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางขึ้น
๘. **กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้** หรือกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกิจกรรมที่กำหนดไว้เมื่อจบเนื้อหาแต่ละช่วง แต่ละตอนเพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหา เหมาะสมกับวัย สะดวกในการปฏิบัติ กระตุ้นให้นักเรียนได้คิด และส่งเสริมให้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
๙. **รายการอ้างอิง** เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่นำมาใช้ประกอบเนื้อหา เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาที่สอดคล้องกับเรื่องที่เรียน
๑๐. **บทสรุป** ได้สรุปเนื้อหาไว้เพื่อเป็นการทบทวนความรู้หรือการเรียนรู้กว้าง ๆ อย่างรวดเร็ว
๑๑. **กิจกรรมเสนอแนะ** หรือกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกิจกรรมเสนอแนะให้นักเรียนได้ปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะการคิด การวางแผน และการแก้ปัญหาของนักเรียน
๑๒. **โครงการ** เป็นการให้นักเรียนปฏิบัติโครงการ โดยเสนอแนะหัวข้อโครงการไว้ให้นักเรียนปฏิบัติ
๑๓. **การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน** เป็นกิจกรรมที่เสนอแนะให้นักเรียนได้นำความรู้ ทักษะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
๑๔. **คำถามทบทวน** เป็นคำถามเพื่อทบทวนผลการเรียนรู้ของนักเรียน
๑๕. **บรรณานุกรม** เป็นรายชื่อหนังสือ เอกสาร เว็บไซต์ที่ใช้ประกอบการเขียน
๑๖. **อภิธานศัพท์** เป็นคำสำคัญที่แทรกอยู่ในเนื้อหา ซึ่งพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีแดงและนำมาจัดเรียงตามลำดับตัวอักษรพร้อมคำอธิบาย

ดนตรี

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

วงดนตรีและบทเพลง ๑

๑. ประเภทของวงดนตรี..... ๒
๒. เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี ๓
๓. การเปรียบเทียบเสียงร้องและเสียงของ
เครื่องดนตรีในบทเพลงจากวัฒนธรรมต่าง ๆ ..๑๔
๔. บทเพลงสำหรับฝึกร้องและการบรรเลง
เครื่องดนตรีประกอบการร้องเพลง๑๘
๕. การใช้และการบำรุงรักษาเครื่องดนตรี ๒๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

วิเคราะห์องค์ประกอบดนตรี ๓๓

๑. การถ่ายทอดอารมณ์ของบทเพลง ๓๔
๒. การนำเสนอบทเพลงที่ตนเองสนใจ ๓๕
๓. การประเมินคุณภาพของบทเพลง ๓๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

ดนตรีกับมรดกทางวัฒนธรรม ๔๐

๑. องค์ประกอบของดนตรีในแต่ละวัฒนธรรม๔๑
๒. บทบาทและอิทธิพลของดนตรี ๔๓

นาฏศิลป์

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนาฏศิลป์และละครของไทย ๕๓

๑. ประเภทของละครไทยในแต่ละสมัย ๕๔

๒. ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนาฏศิลป์
และละครของไทย ๖๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

การแสดงนาฏศิลป์และละคร ๖๕

๑. นาฏยศัพท์ ภาษาท่า และการตีบท ๖๕

๒. ร่างมาตรฐาน ๖๘

๓. การแสดงเต้นกำรำเคียว ๗๑

๔. การเต้นรำจังหวะวอลตซ์ ๗๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖

การจัดการแสดงและวิจารณ์การแสดง ๘๑

๑. การเป็นนักแสดงและผู้ชม ๘๒

๒. การวิจารณ์การแสดงของนักแสดง ๘๓

๓. การจัดการแสดง ๘๔

บรรณานุกรม ๘๙

อภิธานศัพท์ ๙๐

วงดนตรีและบทเพลง

ตัวชี้วัดชั้นปี

๑. อ่าน เขียน ร้องโน้ตไทยและโน้ตสากล (ศ ๒.๑ ม. ๑/๑)
๒. เปรียบเทียบเสียงร้องและเสียงของเครื่องดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน (ศ ๒.๑ ม. ๑/๒)
๓. ร้องเพลงและใช้เครื่องดนตรีบรรเลงประกอบการร้องเพลงด้วยบทเพลงที่หลากหลายรูปแบบ (ศ ๒.๑ ม. ๑/๓)
๔. จัดประเภทของวงดนตรีไทยและวงดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่าง ๆ (ศ ๒.๑ ม. ๑/๔)
๕. ใช้และบำรุงรักษาเครื่องดนตรีอย่างระมัดระวังและรับผิดชอบ (ศ ๒.๑ ม. ๑/๕)

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

๑. เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี
 - โน้ตบทเพลงไทย อักษรจังหวาสองชั้น
 - โน้ตสากล ในกุญแจซอลและฟา ในบันไดเสียง C Major
๒. เสียงร้องและเสียงของเครื่องดนตรีในบทเพลงจากวัฒนธรรมต่าง ๆ
 - วิธีการขับร้อง
 - เครื่องดนตรีที่ใช้
๓. การร้องและการบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบการร้อง
 - บทเพลงพื้นบ้าน บทเพลงปลุกใจ
 - บทเพลงไทยเดิม
 - บทเพลงประสานเสียง ๒ แนว
 - บทเพลงรูปแบบ ABA
 - บทเพลงประกอบการเต้นรำ
๔. วงดนตรีพื้นเมือง
๕. วงดนตรีไทย
๖. วงดนตรีสากล
๗. การใช้และบำรุงรักษาเครื่องดนตรีของตน

สาระการเรียนรู้

๑. ประเภทของวงดนตรี

- ๑.๑ ประเภทของวงดนตรีไทย
- ๑.๒ ประเภทของวงดนตรีสากล
- ๑.๓ ประเภทของวงดนตรีพื้นบ้าน

๒. เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี

- ๒.๑ เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีไทย
- ๒.๒ เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีสากล

๓. การเปรียบเทียบเสียงร้องและเสียงของเครื่องดนตรีในบทเพลงจากวัฒนธรรมต่าง ๆ

- ๓.๑ ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของดนตรีสากล
- ๓.๒ ประเภทของเครื่องดนตรีสากล
- ๓.๓ หลักการขับร้องเพลงสากล
- ๓.๔ วิธีการขับร้อง
- ๓.๕ เครื่องดนตรีที่ใช้

๔. บทเพลงสำหรับฝึกร้องและการบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบการร้องเพลง

- ๔.๑ บทเพลงสำหรับฝึกร้อง
- ๔.๒ การบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบการร้องเพลง

๕. การใช้และการบำรุงรักษาเครื่องดนตรี

- ๕.๑ การใช้และการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีไทย
- ๕.๒ การใช้และการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีสากล

ประโยชน์จากการเรียนรู้

สามารถจัดประเภทของวงดนตรีไทยและวงดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่าง ๆ อ่านโน้ตดนตรีไทยและสากล ร้องเพลงและเล่นเครื่องดนตรีประกอบการร้องเพลง และเปรียบเทียบเสียงร้องและเสียงเครื่องดนตรีจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน รวมทั้งใช้และบำรุงรักษาเครื่องดนตรีของตนเองได้อย่างถูกต้อง

ลองคิด ลองตอบ

นักเรียนรู้จักวงดนตรีและบทเพลงใดบ้าง

วงดนตรีไทย วงดนตรีสากล และวงดนตรีพื้นบ้าน แบ่งออกเป็นหลายประเภท ใช้เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีเพื่อบันทึกบทเพลง ในแต่ละบทเพลงสามารถเปรียบเทียบเสียงร้องและเสียงของเครื่องดนตรีในบทเพลงจากวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้ การฝึกร้องและบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบการร้องเพลง รวมถึงการใช้และการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีให้ถูกต้องช่วยให้มีความรู้และความสามารถด้านดนตรี

วงดนตรีไทยแบ่งเป็นกี่ประเภท ได้แก่วงใดบ้าง

๑. ประเภทของวงดนตรี

๑.๑ ประเภทของวงดนตรีไทย

วงดนตรีไทยในปัจจุบันแบ่งออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

๑) วงเครื่องสาย ประกอบด้วยเครื่องสีและเครื่องตีเป็นส่วนใหญ่ มีเครื่องเป่าและเครื่องตีเป็นส่วนประกอบ และมีเสียงเบา ไพเราะ นุ่มนวล แบ่งออกเป็น ๓ ชนิด คือ

(๑) วงเครื่องสายไทย มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา มีการพัฒนาเป็นวงเครื่องสายที่ชัดเจนในสมัยรัตนโกสินทร์ ดังนี้

วงดนตรี	เครื่องดนตรี		
๑. วงเครื่องสายเครื่องเดี่ยว (วงเล็ก)	๑. ซอด้วง ๑ คัน ๒. ซออู้ ๑ คัน	๓. จะเข้ ๑ ตัว ๔. ขลุ่ยเพียงออ ๑ เล้า	๕. โทนมหรี ๑ ใบ ๖. รำมะนามโหรี ๑ ใบ
๒. วงเครื่องสายเครื่องคู่	๑. ซอด้วง ๒ คัน ๒. ซออู้ ๒ คัน ๓. จะเข้ ๒ ตัว	๔. ขลุ่ยเพียงออ ๑ เล้า ๕. ขลุ่ยหลีบ ๑ เล้า ๖. โทนมหรี ๑ ใบ	๗. รำมะนามโหรี ๑ ใบ ๘. โหม่ง ๑ ใบ ๙. ฉาบ ๑ คู่

(ที่มาของภาพ สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคศิลปะ-ดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, หน้า ๒๑๓-๒๑๔)

วงเครื่องสายเครื่องเดี่ยว (วงเล็ก)

วงเครื่องสายเครื่องคู่

(๒) วงเครื่องสายผสม ในสมัยรัตนโกสินทร์มีผู้นำเครื่องดนตรีของต่างชาติเข้ามาร่วมบรรเลงในวงเครื่องสาย เช่น ซิม เปียโน ออร์แกน ไวโอลิน และเรียกชื่อวงตามชื่อเครื่องดนตรีที่นำเข้ามาผสม เช่น วงเครื่องสายผสมซิม ประกอบด้วยเครื่องดนตรีดังนี้

๑. ซอด้วง ๑ คัน	๔. ซิม ๑ ตัว	๗. รำมะนามโหรี ๑ ใบ
๒. ซออู้ ๑ คัน	๕. ขลุ่ยเพียงออ ๑ เล้า	๘. ฉิ่ง ๑ คู่
๓. จะเข้ ๑ ตัว	๖. โทนมหรี ๑ ใบ	

(๓) วงเครื่องสายปี่ชวา เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ จากการนำวงเครื่องสายและวงกลองแขกมาผสมกัน และในสมัยนั้นเรียกว่า “วงกลองแขกเครื่องใหญ่” แต่ได้มีการปรับปรุงเครื่องดนตรีบางชนิดตามความเหมาะสม ประกอบด้วยเครื่องดนตรีดังนี้

(ที่มาของภาพ สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, หน้า ๒๑๕)
วงเครื่องสายปี่ชวา

๑. ปี่ชวา ๑ เล้า	๓. ซอด้วง ๑ คัน	๕. ซลุ่มลิป ๑ เล้า	๖. กลองมลายู ๑ คู่	๗. ฉิ่ง ๑ คู่
๒. ซอด้วง ๑ คัน	๔. จะเข้ ๑ ตัว	(แทนปี่อ้อในวงเครื่องสายในสมัยรัชกาลที่ ๔)	(แทนโหม่งหรือรำมะนา)	๘. ฉาบเล็ก ๑ คู่

๒) วงปี่พาทย์ ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีเป็นหลัก โดยมีเครื่องเป่า คือ ปี่ เป็นประธาน มีเครื่องกำกับจังหวะเป็นส่วนประกอบ สามารถแยกวิธีการผสมวงตามประเภทของวง และจำนวนเครื่องดนตรีดังนี้

(๑) วงปี่พาทย์ไม้แข็ง เป็นวงปี่พาทย์สามัญสำหรับบรรเลงประกอบการแสดงและบรรเลงในพิธีกรรมทั่วไป ใช้ไม้แข็งตี มีเสียงดังแกร่งกร้าวและกังวาน แบ่งออกเป็น ๓ ขนาด คือ

วงดนตรี	เครื่องดนตรี			
๑. วงปี่พาทย์เครื่องห้า	๑. ปี่ใน ๑ เล้า ๒. ระนาดเอก ๑ ราง	๓. ซ้องวงใหญ่ ๑ วง ๔. ตะโพน ๑ ใบ	๕. กลองทัด ๑ คู่ ๖. ฉิ่ง ๑ คู่	
๒. วงปี่พาทย์เครื่องคู่	๑. ปี่ใน ๑ เล้า ๒. ปี่นอก ๑ เล้า ๓. ระนาดเอก ๑ ราง ๔. ระนาดทุ้ม ๑ ราง	๕. ซ้องวงใหญ่ ๑ วง ๖. ซ้องวงเล็ก ๑ วง ๗. ตะโพน ๑ ใบ ๘. กลองทัด ๑ คู่	๙. ฉิ่ง ๑ คู่ ๑๐. ฉาบเล็ก ๑ คู่ ๑๑. ฉาบใหญ่ ๑ คู่ ๑๒. กรับ ๑ คู่	๑๓. โหม่ง ๑ ใบ (พร้อมขาตั้ง)
๓. วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่	๑. ปี่ใน ๑ เล้า ๒. ปี่นอก ๑ เล้า ๓. ระนาดเอก ๑ ราง ๔. ระนาดทุ้ม ๑ ราง ๕. ซ้องวงใหญ่ ๑ วง	๖. ซ้องวงเล็ก ๑ วง ๗. ระนาดเอกเหล็ก ๑ ราง ๘. ระนาดทุ้มเหล็ก ๑ ราง ๙. ตะโพน ๑ ใบ ๑๐. กลองทัด ๑ คู่	๑๑. ฉิ่ง ๑ คู่ ๑๒. ฉาบเล็ก ๑ คู่ ๑๓. ฉาบใหญ่ ๑ คู่ ๑๔. กรับ ๑ คู่ ๑๕. โหม่ง ๑ ใบ (พร้อมขาตั้ง)	

วงปี่พาทย์เครื่องห้า

วงปี่พาทย์เครื่องคู่

(ที่มาของภาพ สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, หน้า ๒๑๖-๒๑๗)

วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่

(๒) วงปี่พาทย์ไม้นวม เป็นวงปี่พาทย์ที่มีเครื่องดนตรีและขนาดของวงเหมือนกับวงปี่พาทย์สามัญทั่วไป มีส่วนที่แตกต่าง คือ ใช้ขลุ่ยเพียงออแทนปี่ เพิ่มซอฮู้เข้าไปเพื่อให้เสียงนุ่มนวลขึ้น และระนาดเอกกับระนาดเอกเหล็กจะใช้ไม้นวมตี

(ที่มาของภาพ อาจารย์ทรงยศ แก้วดี (วิทยาลัยนาฏศิลป์))

วงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องใหญ่

(๓) วงปี่พาทย์ชาตรี เป็นวงปี่พาทย์ที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงมโนราห์ หนังตะลุง และละครชาตรี เครื่องดนตรีประกอบด้วยปี่นอก โทนชาตรี ข้องคู่ กลองชาตรี ฉิ่ง และกรับ

(ที่มาของภาพ อาจารย์ทรงยศ แก้วดี (วิทยาลัยนาฏศิลป์))

วงปี่พาทย์ชาตรี

๑. ปี่นอก ๑ เล้า	๔. กลองชาตรี ๑ คู่
๒. โทนชาตรี ๑ คู่	๕. ฉิ่ง ๑ คู่
๓. ข้องคู่ ๑ ชุด	๖. กรับ ๑ คู่

(๔) วงปี่พาทย์มอญ ในปัจจุบันนิยมใช้บรรเลงในงานศพ แบ่งขนาดของวงออกเป็น ๓ ขนาด เหมือนวงปี่พาทย์สามัญของไทย คือ วงปี่พาทย์มอญเครื่องห้า วงปี่พาทย์มอญเครื่องคู่ และวงปี่พาทย์มอญเครื่องใหญ่

วงดนตรี	เครื่องดนตรี	
๑. วงปี่พาทย์มอญเครื่องห้า	๑. ปี่มอญ ๑ เล้า ๒. ระนาดเอก ๑ รวง ๓. ข้องมอญวงใหญ่ ๑ วง	๔. ตะโพนมอญ ๑ ใบ ๕. เปิงมางคอก ๑ ชุด ๖. ฉิ่ง ๑ คู่
๒. วงปี่พาทย์มอญเครื่องคู่	๑. ปี่มอญ ๑ เล้า ๒. ระนาดเอก ๑ รวง ๓. ระนาดทุ้ม ๑ รวง ๔. ข้องมอญวงใหญ่ ๑ วง	๕. ข้องมอญวงเล็ก ๑ วง ๖. ตะโพนมอญ ๑ ใบ ๗. เปิงมางคอก ๑ ชุด ๘. ฉิ่ง ๑ คู่ ๙. ฉาบใหญ่ ๑ คู่ ๑๐. ฉาบเล็ก ๑ คู่ ๑๑. กรับ ๑ คู่ ๑๒. โหม่ง ๓ ใบ
๓. วงปี่พาทย์มอญเครื่องใหญ่	๑. ปี่มอญ ๑ เล้า ๒. ระนาดเอก ๑ รวง ๓. ระนาดทุ้ม ๑ รวง ๔. ข้องมอญวงใหญ่ ๑ วง ๕. ข้องมอญวงเล็ก ๑ วง	๖. ระนาดเอกเหล็ก ๑ รวง ๗. ระนาดทุ้มเหล็ก ๑ รวง ๘. ตะโพนมอญ ๑ ใบ ๙. เปิงมางคอก ๑ ชุด ๑๐. ฉิ่ง ๑ คู่ ๑๑. ฉาบเล็ก ๑ คู่ ๑๒. ฉาบใหญ่ ๑ คู่ ๑๓. กรับ ๑ คู่ ๑๔. โหม่ง ๓ ใบ

วงปี่พาทย์มอญเครื่องห้า

วงปี่พาทย์มอญเครื่องคู่

(ที่มาของภาพ อาจารย์ทรงยศ แก้วดี (วิทยาลัยนาฏศิลป์))

วงปี่พาทย์มอญเครื่องใหญ่

(๕) วงปี่พาทย์นางหงส์ เป็นวงดนตรีที่มีเครื่องดนตรีและขนาดของวงดนตรีเหมือนกับวงปี่พาทย์สามัญ แต่มีส่วนที่แตกต่างเล็กน้อยคือ ใช้ปี่ชวาแทนปี่ในและปี่นอก ใช้กลองมลายูแทนตะโพนและกลองทัด

(ที่มาของภาพ สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทยภาคคีตะ-ดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, หน้า ๒๑๙)

วงปี่พาทย์นางหงส์

ดนตรีน่ารู้

วงปี่พาทย์นางหงส์นิยมใช้บรรเลงในงานศพเพียงอย่างเดียว ที่เรียกว่า ปี่พาทย์นางหงส์ ก็เพราะใช้เพลงเรื่องนางหงส์เป็นหลักสำคัญในการบรรเลง ในปัจจุบันนี้วงปี่พาทย์นางหงส์ไม่ค่อยมีผู้นิยม แต่จะใช้วงปี่พาทย์มอญบรรเลงแทน

(๖) วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ เป็นวงปี่พาทย์ที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ ได้แบบอย่างจากละครโอเปร่าของยุโรป โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และนำมาแสดงต้อนรับแขกเมืองครั้งแรกที่โรงละครดึกดำบรรพ์ จึงได้ชื่อว่า “ละครดึกดำบรรพ์” และวงปี่พาทย์ที่บรรเลงก็เรียกว่า “วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์” ไปด้วย ประกอบด้วยเครื่องดนตรีดังนี้

(ที่มาของภาพ สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, หน้า ๒๒๐)

วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์

๑. ขลุ่ยเพียงออ ๑ เล้า	๗. ซอฮู้ ๑ คัน	๑๐. กลองแขก ๑ คู่ (ใช้สำหรับตีประกอบจังหวะเป็นเพลงเช่นเดียวกับปี่พาทย์ไม้แข็งและปี่พาทย์ไม้ نرم)
๒. ขลุ่ยอู้ ๑ เล้า	๘. พ้องทุย ๑ วง (มี ๗ ลูกเสียงเรียงลำดับ ๗ เสียง)	๑๑. ตะโพน ๑ ใบ
๓. ระนาดเอก ๑ ราง	๙. กลองตะโพน ๑ คู่ (ถอดเท้าหางยี่ขึ้นตีแทนกลองทัด)	๑๒. ฉิ่ง ๑ คู่
๔. ระนาดทุ้ม ๑ ราง		
๕. พ้องวงใหญ่ ๑ วง		
๖. ระนาดทุ้มเหล็ก ๑ ราง		

(๗) วงปี่พาทย์เสภา เป็นวงปี่พาทย์ที่มีเครื่องดนตรีและขนาดของวงเหมือนวงปี่พาทย์สามัญ เพียงแต่ไม่มีตะโพนและกลองทัด เพราะไม่มีการบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ แต่จะใช้กลองสองหน้าตีกำกับจังหวะหน้าทับแทนเวลาที่ร้องส่งหรือบรรเลง

(ที่มาของภาพ สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, หน้า ๒๒๑)

วงปี่พาทย์เสภา

๓) วงมโหรี เป็นวงดนตรีที่นำวงปี่พาทย์และวงเครื่องสายมารวมกัน มีการตัดทอนหรือเพิ่มเติมเครื่องดนตรีบางอย่างเพื่อให้ไพเราะมากขึ้น ปัจจุบันวงมโหรีมีอยู่ ๓ ขนาด ดังนี้

วงดนตรี	เครื่องดนตรี		
๑. วงมโหรี เครื่องเดี่ยว (วงเล็ก)	๑. ซอสามสาย ๑ คัน ๒. ซอด้วง ๑ คัน ๓. ซออู้ ๑ คัน ๔. จะเข้ ๑ ตัว	๕. ซลู่เพียงออ ๑ เล้า ๖. ระนาดเอก ๑ รวง (ย่อส่วนลง) ๗. ฆ้องวง ๑ วง (ฆ้องกลาง) ๘. โทนมโหรี ๑ ใบ	๙. รำมะนามโหรี ๑ ใบ ๑๐. ฉิ่ง ๑ คู่
๒. วงมโหรี เครื่องคู่	๑. ซอสามสาย ๑ คัน (บางครั้งเพิ่ม ซอสามสายหลีบอีก ๑ คัน) ๒. ซอด้วง ๒ คัน ๓. ซออู้ ๒ คัน ๔. จะเข้ ๒ ตัว ๕. ซลู่เพียงออ ๑ เล้า	๖. ซลู่หลีบ ๑ เล้า ๗. ระนาดเอก ๑ รวง (ย่อส่วนลง) ๘. ระนาดทุ้ม ๑ รวง (ย่อส่วนลง) ๙. ฆ้องวง ๑ วง (ฆ้องกลาง) ๑๐. ฆ้องวงเล็ก ๑ วง ๑๑. โทนมโหรี ๑ ใบ	๑๒. รำมะนามโหรี ๑ ใบ ๑๓. ฉิ่ง ๑ คู่ ๑๔. ฉาบเล็ก ๑ คู่ ๑๕. กรับพวง ๑ พวง ๑๖. โหม่ง ๑ ใบ (พร้อมขาตั้ง)
๓. วงมโหรี เครื่องใหญ่	๑. ซอสามสาย ๑ คัน (บางครั้งเพิ่ม ซอสามสายหลีบอีก ๑ คัน) ๒. ซอด้วง ๒ คัน ๓. ซออู้ ๒ คัน ๔. จะเข้ ๒ ตัว ๕. ซลู่เพียงออ ๑ เล้า ๖. ซลู่หลีบ ๑ เล้า ๗. ซลู่อู้ ๑ เล้า ๘. ระนาดเอก ๑ รวง (ย่อส่วนลง)	๙. ระนาดทุ้ม ๑ รวง (ย่อส่วนลง) ๑๐. ฆ้องวง ๑ วง (ฆ้องกลาง) ๑๑. ฆ้องวงเล็ก ๑ วง ๑๒. ระนาดเอกเหล็ก ๑ รวง (ย่อส่วนลง) ๑๓. ระนาดทุ้มเหล็ก ๑ รวง (ย่อส่วนลง) ๑๔. โทนมโหรี ๑ ใบ ๑๕. รำมะนามโหรี ๑ ใบ	๑๖. ฉิ่ง ๑ คู่ ๑๗. ฉาบเล็ก ๑ คู่ ๑๘. กรับพวง ๑ พวง ๑๙. โหม่ง ๑ ใบ (พร้อมขาตั้ง)

วงมโหรีเครื่องเดี่ยว (วงเล็ก)

วงมโหรีเครื่องคู่

(ที่มาของภาพ สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, หน้า ๒๒๔-๒๒๖)

วงมโหรีเครื่องใหญ่

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนร่วมกันนำเครื่องดนตรีมาจัดเป็นวงดนตรีไทยที่สนใจและฝึกบรรเลง แล้วนำมาแสดงให้ครูและเพื่อน ๆ ชม หรือแสดงในโอกาสต่าง ๆ ของโรงเรียนหรือชุมชนเพื่อสะท้อนความคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๑.๒ ประเภทของวงดนตรีสากล

วงดนตรีสากลมีหลายประเภท เช่น

๑) วงออร์เคสตรา (Orchestra) หรือ “วงดุริยางค์”

เป็นวงดนตรีที่มีขนาดใหญ่มาก ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ๔ กลุ่ม คือ เครื่องสาย เครื่องลมไม้ เครื่องลมทองเหลือง และเครื่องตีหรือเครื่องกระทบ ขนาดของวงมี ๓ ขนาด ดังนี้

วงออร์เคสตรา

(๑) วงขนาดเล็ก (Small orchestra) ใช้ผู้บรรเลงประมาณ ๔๐-๖๐ คน

(๒) วงขนาดกลาง (Medium orchestra) ใช้ผู้บรรเลงประมาณ ๖๐-๘๐ คน

(๓) วงขนาดใหญ่ (Full orchestra) ใช้ผู้บรรเลงประมาณ ๘๐-๑๑๐ คน

เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในวงออร์เคสตรามีดังนี้

๑. ไวโอลิน (Violin)	๘. ทิมพานี (Timpani)	๑๕. ทรอมโบน (Trombone)
๒. วิโอลอนเชลโล (Violoncello)	๙. กลองสแนร์ (Snare drum)	๑๖. เฟรนช์ฮอร์น (French horn)
๓. ฮาร์ป (Harp)	๑๐. วิโอลา (Viola)	๑๗. กลองใหญ่ (Bass drum)
๔. ฟลูต (Flute)	๑๑. ดับเบิลเบส (Double bass)	๑๘. ฉาบ (Cymbals)
๕. โอโบ (Oboe)	๑๒. เปียโน (Piano)	
๖. ทรัมเป็ต (Trumpet)	๑๓. คลาริเน็ต (Clarinet)	
๗. ทูบา (Tuba)	๑๔. บาสซูน (Bassoon)	

๒) วงแจ๊ส (Jazz band) เป็นวงดนตรีที่เกิดจากชาวอเมริกัน

เชื้อสายแอฟริกา ที่เมืองนิวออร์ลีนส์ รัฐลุยเซียนา สหรัฐอเมริกา พัฒนารูปแบบมาจากดนตรีของแอฟริกาผสมกับแตรวงของชาวอเมริกัน วงแจ๊สมีหลายลักษณะ เช่น บลูส์ แจ๊ส นิวออร์ลีนส์และ ดิกซีแลนด์สไตล์ โมเดิร์นสไตล์ บ็อบสไตล์ วงแจ๊สเป็นวงดนตรีที่ใช้บรรเลงเพื่อความสนุกสนานหรือเพื่อการเต้นรำ เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในวงแจ๊สมีดังนี้

วงแจ๊ส

๑. ฟลูต (Flute)	๕. ออร์แกน (Organ)	๑๐. เทเนอร์แซกโซโฟน (Tenor saxophone)
๒. บีแฟลตคลาริเน็ต (B ^b Clarinet)	๖. เปียโน (Piano)	๑๑. อัลโตแซกโซโฟน (Alto saxophone)
๓. ทรอมโบน (Trombone)	๗. กีตาร์ไฟฟ้า (Electric guitar)	๑๒. อีแฟลตบาริโตนแซกโซโฟน (E ^b Baritone saxophone)
๔. ทรัมเป็ต (Trumpet)	๘. กีตาร์เบสไฟฟ้า (Electric bass guitar)	
	๙. กลองชุด (Drum set)	

๓) วงคอมโบ (Combo band) เป็นวงดนตรีขนาดเล็ก ใช้

เครื่องดนตรีน้อยชิ้น เหมาะที่จะใช้บรรเลงในงานรื่นเริงต่าง ๆ และเป็นที่นิยมของคนทั่วไป สำหรับบทเพลงที่ใช้บรรเลงนั้นใช้ได้แทบทุกประเภท เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในวงคอมโบมีดังนี้ วงคอมโบ

๑. ทรัมเป็ต (Trumpet)	๔. กีตาร์ไฟฟ้า (Electric guitar)	๗. กลองชุด (Drum set)
๒. ทรอมโบน (Trombone)	๕. อัลโตแซกโซโฟน (Alto saxophone)	๘. กีตาร์เบสไฟฟ้า (Electric bass guitar)
๓. ออร์แกน (Organ)	๖. เทเนอร์แซกโซโฟน (Tenor saxophone)	

๔) วงสตริง (String band) เป็นวงดนตรีขนาดเล็ก ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทที่ใช้พลังงานไฟฟ้าเป็นหลัก แต่บางครั้งอาจมีเครื่องเป่าร่วมบรรเลงด้วย เช่น ทรัมเบ็ต แซ็กโซโฟน วงสตริงได้รับความนิยมจากเยาวชน ส่วนมากใช้บรรเลงเพื่อความสนุกสนาน เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในวงสตริงมีดังนี้

วงสตริง

๑. คีย์บอร์ด (Keyboard)

๓. กีตาร์เบสไฟฟ้า (Electric bass guitar)

๒. กีตาร์ไฟฟ้า (Electric guitar)

๔. กลองชุด (Drum set)

๕) วงโยธวาทิต (Military band) เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าเป็นหลัก โดยมีเครื่องตีเป็นส่วนเสริม และนิยมบรรเลงประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสวนสนาม นอกจากนี้ยังมีการประกวดแข่งขันกันเป็นประจำ เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในวงโยธวาทิตมีดังนี้

วงโยธวาทิต

ประเภท	เครื่องดนตรี		
เครื่องลมไม้	๑. ปิกโกโล (Piccolo)	๓. คลาริเน็ต (Clarinet)	๕. เทเนอร์แซ็กโซโฟน (Tenor saxophone)
	๒. ฟลูต (Flute)	๔. อัลโตแซ็กโซโฟน (Alto saxophone)	
เครื่องลมทองเหลือง	๑. ทูบา (Tuba)	๔. บาร์โธน (Baritone)	๗. ซูซาโฟน (Sousaphone)
	๒. ทรัมเบ็ต (Trumpet)	๕. ยูโฟเนียม (Euphonium)	๘. เทเนอร์ฮอร์น (Tenor horn)
	๓. คอร์เน็ต (Cornet)	๖. ทรอมโบน (Trombone)	๙. เฟรนช์ฮอร์น (French horn)
เครื่องตีหรือเครื่องกระทบ	๑. กลองสแนร์ (Snare drum)	๔. ควินต์ทอม (Quint tom)	๗. ฉาบ (Cymbals)
	๒. กลองใหญ่ (Bass drum)	๕. เบลไลรา (Bell lyra)	
	๓. ควอดทอม (Quad tom)	๖. กลองเทเนอร์ (Tenor drum)	

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนร่วมกันนำเครื่องดนตรีมาจัดเป็นวงดนตรีสากลที่สนใจและฝึกบรรเลง แล้วนำมาแสดงให้ครูและเพื่อน ๆ ชม หรือแสดงในโอกาสต่าง ๆ ของโรงเรียนหรือชุมชนเพื่อสะท้อนความคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๑.๓ ประเภทของวงดนตรีพื้นบ้าน

วงดนตรีพื้นบ้านแบ่งตามภาคต่าง ๆ ได้ดังนี้

๑) วงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ ใช้บรรเลงประกอบการขับร้องและประกอบการแสดง การฟ้อนต่าง ๆ ทางภาคเหนือ เช่น วงกลองแอว วงสะล้อ ซอ ซึง

๒) วงดนตรีพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้บรรเลงประกอบการแสดงพื้นบ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรืองานพิธีกรรมต่าง ๆ ดนตรีและการฟ้อนรำของภาคนี้ส่วนใหญ่จะมี จังหวะและลีลาที่รวดเร็ว กระฉับกระเฉง เช่น วงแคน วงหมอลำ วงโปงลาง

๓) วงดนตรีพื้นบ้านภาคกลาง เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคกลาง เช่น วงกลองยาว เรียกอีกอย่างว่า “วงเถิดเทิง” หรือ “วงเหิงบอง” มีเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลง ได้แก่ กลองยาว ฉิ่ง ฉาบ กรับ และโหม่ง นิยมบรรเลงประกอบขบวนแห่ต่าง ๆ เช่น บวชนาค ทอดกฐิน

๔) วงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ใช้บรรเลงประกอบการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ มีหลายชนิด เช่น วงดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงมโนราห์และหนังตะลุง วงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงลิเก วงกาหลอที่ใช้บรรเลงในงานศพ วงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงรองเง็ง ซึ่งประกอบด้วยไวโอลิน ซอ และรำมะนา ปัจจุบันมีการนำกีตาร์มาใช้ร่วมด้วย จังหวะของการตีกลองเรียกว่า “จังหวะรองเง็ง” ซึ่งเป็นจังหวะเร่งเร้า

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนร่วมกันสำรวจท้องถิ่นตนเองว่ามีวงดนตรีใดบ้าง และใช้บรรเลงในโอกาสใด บันทึกข้อมูลด้วยสื่อดิจิทัล เสร็จแล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

๒. เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี

๒.๑ เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีไทย

โน้ตไทยใช้พยัญชนะไทยหรือตัวเลขเป็นสัญลักษณ์และอ่านดังนี้

ด แทนเสียง โด	ม แทนเสียง มี	ซ แทนเสียง ซอล	ท แทนเสียง ที
ร แทนเสียง เร	ฟ แทนเสียง ฟา	ล แทนเสียง ลา	

โน้ตไทยที่มีระดับเสียงสูงจะใส่จุด (°) ข้างบนตัวอักษร เช่น ด° คือ โดสูง แต่ถ้าเป็นโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำจะใส่จุด (.) ข้างล่างตัวอักษร เช่น ล. คือ ลาต่ำ

● โน้ตบทเพลงไทยในอัตราจังหวะสองชั้น

บทเพลงไทยในอัตราจังหวะสองชั้น เป็นบทเพลงที่มีจังหวะไม่ซ้ำหรือไม่เร็วจนเกินไป และถือเป็นเพลงที่ร้องง่าย เช่น เพลงแขกบรเทศ สองชั้น พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

	จิง -	ฉับ +	จิง -	ฉับ +	จิง -	ฉับ +	จิง -	ฉับ +
ท่อน ๑	- - - ช พุท	- ล ล ล ธา	- - - ด นุ	- ล ล ล ภาพ	ซ ล ด ช	- ล - ช	ด ล ช ม	- ม ม ม ผล
	- ล ช ม เกิด	- ร - ด สรร	- - ม ร พม	ด ร - ม คล	- ช - ล	- ช - ม	- - - ร น้อย	- - - ด ใหญ่
ท่อน ๒	- - - ม เท	ช ม ร ด วา	- - - ช อา	- - - ล รักษ	ด ล ช ม	- ช - ล	- - - ด ทั่ว	- - - ร ไป
	- ล ช ม ขอ	- ร - ด ให้	- - ม ร เป็น	ด ร - ม สุข	- ช - ล	- ช - ม	- - - ร สวัส	- - - ด ดี
ท่อน ๓	- - - ช ธรร	- ล ล ล มา	- - - ด นุ	- ล ล ล ภาพ	ซ ล ด ช	- ล - ช	ด ล ช ม	- ม ม ม ผล
	- ล ช ม เกิด	- ร - ด สรร	- - ม ร พม	ด ร - ม คล	- ช - ล	- ช - ม	- - - ร เสริม	- - - ด ศรี

	จิง -	จ๊ับ +	จิง -	จ๊ับ +	จิง -	จ๊ับ +	จิง -	จ๊ับ +
ท่อน ๒	- - - ม เทพ	ช ม ร ด ช่วย	- - - ช เมต	- - - ล ตา	ด ล ช ม	- ช - ล	- - - ด ปรา	- - - ร นี้
	- ล ช ม ให้	- ร - ด สุข	- - ม ร สวัสดี	ด ร - ม ดี	- ช - ล	- ช - ม	- - - ร ทั่ว	- - - ด กัน
ท่อน ๑	- - - ช สั่ง	- ล ล ล มา	- - - ด นุ	- ล ล ล ภาพ	ช ล ด ช	- ล - ช	ด ล ช ม น้ำ	- ม ม ม ผล
	- ล ช ม เกิด	- ร - ด สรร	- - ม ร พม	ด ร - ม คล	- ช - ล	- ช - ม	- - - ร แม่	- - - ด มัน
ท่อน ๒	- - - ม เท	ช ม ร ด เวิร์	- - - ช คุ้ม	- - - ล ครอง	ด ล ช ม	- ช - ล	- - - ด ป้อม	- - - ร กัน
	- ล ช ม สุข	- ร - ด สวัสดี	- - ม ร ดี	ด ร - ม สรรพ	- ช - ล	- ช - ม	- - - ร ทั่ว	- - - ด ไป

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนฝึกอ่านและเขียนโน้ตเพลงไทยในอัตราจังหวะสองชั้น และฝึกร้องหรือบรรเลงเครื่องดนตรีที่สนใจให้ถูกต้องตามโน้ตและจังหวะ เสร็จแล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

๒.๒ เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีสากล

๑) โน้ตสากลในกุญแจซอลและกุญแจฟาในบันไดเสียง C Major กุญแจประจำหลักเป็นเครื่องหมายที่กำหนดให้โน้ตทุกตัวที่บันทึกบนบรรทัด 5 เส้นมีชื่อเรียกตามระดับเสียงที่แตกต่างกันไปตามกุญแจประจำหลักแต่ละชนิดที่กำหนดไว้ กุญแจประจำหลักมีหลายชนิด แต่ที่นิยมใช้กันมากมี ๒ ชนิด คือ

(๑) กุญแจประจำหลักซอล (Treble clef หรือ G clef) เรียกสั้น ๆ ว่า “กุญแจซอล” เป็นกุญแจประจำหลักที่ใช้กันมาก ใช้สำหรับบันทึกเสียงดนตรีหรือเสียงร้องที่มีระดับเสียงสูง ๆ

การเขียนกุญแจซอลบนบรรทัด 5 เส้น จะต้องเขียนส่วนหัวของกุญแจซอลทับเส้นที่ 2 ของบรรทัด 5 เส้น ซึ่งจะมีอำนาจบังคับให้โน้ตทุกตัวทุกลักษณะที่บันทึกคาบเส้นที่ 2 มีชื่อว่า “ซอล” และมีระดับเสียงซอลเหนือเสียงโดศูนย์กลาง (Middle C) ดังนี้

ส่วนโน้ตตัวอื่น ๆ ก็จะมีชื่อและระดับเสียงเรียงตามลำดับทั้งขาขึ้นและขาลง ดังนี้

(๒) กุญแจประจำหลักฟาเบส (Bass clef หรือ F clef) เรียกสั้น ๆ ว่า “กุญแจฟา” เป็นกุญแจประจำหลักที่ใช้บันทึกตัวโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำ ๆ

การเขียนกุญแจฟาบนบรรทัด 5 เส้น จะต้องเขียนส่วนหัวของกุญแจฟาทับเส้นที่ 4 ของบรรทัด 5 เส้น ซึ่งจะมีอำนาจบังคับให้โน้ตทุกตัวทุกลักษณะที่บันทึกคาบเส้นที่ 4 มีชื่อว่า “ฟา” และมีระดับเสียงฟาได้เสียงโดศูนย์กลาง ดังนี้

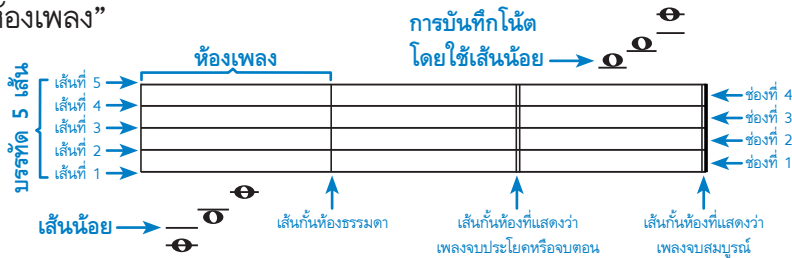
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนฝึกอ่านและเขียนโน้ตสากลในกุญแจซอลและกุญแจฟาในบันไดเสียง C Major และฝึกร้องหรือบรรเลงเครื่องดนตรีที่สนใจให้ถูกต้องตามโน้ตและจังหวะ เสร็จแล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

๒) บรรทัด 5 เส้น มีลักษณะเป็นเส้นตรง 5 เส้นชิดกันหมดไปโดยมีระยะห่างเท่ากันตลอดสำหรับบันทึกโน้ตเพลงแสดงถึงความสูง-ต่ำของเสียง

๓) เส้นน้อย เป็นเส้นตรงสั้น ๆ (-) ชิดไว้ใต้เส้นหรือเหนือเส้นบรรทัด 5 เส้น

๔) เส้นกันห้อง เป็นเส้นตรงขีดขวางบรรทัด 5 เส้น เพื่อแบ่งออกเป็นส่วน ๆ แต่ละส่วนเรียกว่า “ห้องเพลง”

๕) ตัวโน้ต เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่ใช้บันทึกแทนเสียงดนตรีหรือเสียงร้องตามระดับเสียงต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ชื่อตัวโน้ต	อัตราความยาวของเสียง	สัญลักษณ์
ตัวกลม	มีอัตราความยาวของเสียงมากที่สุด	o
ตัวขาว	มีอัตราความยาวของเสียงเท่ากับครึ่งหนึ่งของโน้ตตัวกลม	$\text{♩} + \text{♩} = \text{o}$
ตัวดำ	มีอัตราความยาวของเสียงเท่ากับครึ่งหนึ่งของโน้ตตัวขาว	$\text{♪} + \text{♪} = \text{♩}$
ตัวเข้บิต 1 ชั้น	มีอัตราความยาวของเสียงเท่ากับครึ่งหนึ่งของโน้ตตัวดำ	$\text{♫} + \text{♫} = \text{♪}$
ตัวเข้บิต 2 ชั้น	มีอัตราความยาวของเสียงเท่ากับครึ่งหนึ่งของโน้ตตัวเข้บิต 1 ชั้น	$\text{♬} + \text{♬} = \text{♫}$
ตัวเข้บิต 3 ชั้น	มีอัตราความยาวของเสียงเท่ากับครึ่งหนึ่งของโน้ตตัวเข้บิต 2 ชั้น	$\text{♭} + \text{♭} = \text{♬}$
ตัวเข้บิต 4 ชั้น	มีอัตราความยาวของเสียงเท่ากับครึ่งหนึ่งของโน้ตตัวเข้บิต 3 ชั้น	$\text{♮} + \text{♮} = \text{♭}$

๖) **ตัวหยุดหรือเครื่องหมายพักเสียง (Rest)** เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่บันทึกแทนความเงียบ ส่วนจะเงียบหรือหยุดนานเท่าใดขึ้นอยู่กับลักษณะของเครื่องหมายหยุดและเครื่องหมายกำหนดจังหวะ ซึ่งมีชื่อเรียกและมีค่าแตกต่างกันออกไป

ชื่อเครื่องหมายหยุด	สัญลักษณ์
๑. เครื่องหมายหยุดตัวกลม	
๒. เครื่องหมายหยุดตัวขาว	
๓. เครื่องหมายหยุดตัวดำ	
๔. เครื่องหมายหยุดตัวเข้บิต 1 ชั้น	
๕. เครื่องหมายหยุดตัวเข้บิต 2 ชั้น	
๖. เครื่องหมายหยุดตัวเข้บิต 3 ชั้น	
๗. เครื่องหมายหยุดตัวเข้บิต 4 ชั้น	

๗) การเพิ่มอัตราจังหวะ มีวิธีการเพิ่มอัตราตัวโน้ตได้ ๒ วิธี คือ

(๑) การใช้เครื่องหมายไท (Tie) เป็นเครื่องหมายที่ใช้สำหรับโยงเสียงหรือเชื่อมเสียงของโน้ตสองตัวให้มีระดับเสียงติดต่อกันเป็นเสียงเดียวกัน เครื่องหมายไทม์มีลักษณะเป็นเส้นโค้งสั้น ๆ อาจเขียนหงายหรือคว่ำก็ได้

● ลักษณะการใช้เครื่องหมายไท

๑. ใช้กับโน้ตที่อยู่ในห้องเดียวกัน

๒. ใช้กับโน้ตที่อยู่ต่างห้องกัน

(๒) การใช้โน้ตประจุ (Dotted notes) คือ การนำตัวโน้ตธรรมดาทั่วไปใส่จุดข้างล่างตัวโน้ตเหล่านั้น เพื่อแสดงว่าโน้ตเหล่านั้นจะต้องมีอัตราความยาวของเสียงเพิ่มขึ้น โดยกำหนดว่าจะต้องเพิ่มขึ้นเท่ากับ “ครึ่งหนึ่ง” ของอัตราเดิม ตัวโน้ตที่ถูกใส่จุดข้างล่าง เรียกว่า “โน้ตประจุ”

● ตัวอย่างการเพิ่มอัตราโน้ตเพลง

โน้ตตัวกลม (●)

มีอัตราจังหวะเท่ากับ 4 จังหวะ

เมื่อเป็นโน้ตประจุ (●.)

มีอัตราจังหวะเท่ากับ $4 + 2 = 6$ จังหวะ

โน้ตตัวขาว (◡)

มีอัตราจังหวะเท่ากับ 2 จังหวะ

เมื่อเป็นโน้ตประจุ (◡.)

มีอัตราจังหวะเท่ากับ $2 + 1 = 3$ จังหวะ

โน้ตตัวดำ (◡)

มีอัตราจังหวะเท่ากับ 1 จังหวะ

เมื่อเป็นโน้ตประจุ (◡.)

มีอัตราจังหวะเท่ากับ $1 + \frac{1}{2} = 1\frac{1}{2}$ จังหวะ

๘) อัตราจังหวะ จังหวะ หมายถึง การจัดเรียงเสียงหรือความเงียบซึ่งได้มาจากความสั้น-ยาวของเสียง (Duration) ของโน้ตดนตรีแบบต่าง ๆ และความเงียบของเสียง (Rest) ที่แตกต่างกัน มาจัดเรียงกันอย่างเป็นระบบ

(๑) จังหวะเน้นหรือจังหวะหนัก (Strong beat) เป็นจังหวะที่มีความหนักกว่าจังหวะอื่น ๆ ภายในหนึ่งห้องเพลงหรือห้องเพลงเดียวกันจะมีหลายกลุ่ม แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่ม 2 จังหวะ (Duple meter) คือ จังหวะหนักที่จังหวะที่ 1 และจังหวะที่ 2 เป็นจังหวะเบา

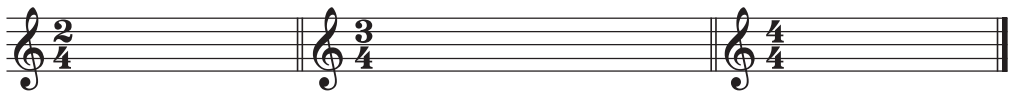
- กลุ่ม 3 จังหวะ (Triple meter) คือ จังหวะหนักที่จังหวะที่ 1 และจังหวะที่ 2 และจังหวะที่ 3 เป็นจังหวะเบา

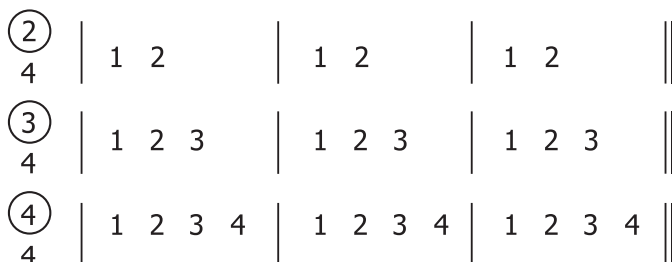
- กลุ่ม 4 จังหวะ (Quadruple meter) คือ จังหวะหนักที่จังหวะที่ 1 และ 3 จังหวะที่ 2 และ 4 เป็นจังหวะเบา

(๒) เครื่องหมายกำหนดจังหวะ เป็นตัวเลขสองตัวเขียนซ้อนกันคล้ายเศษส่วน บันทึกอยู่ที่จุดเริ่มต้นของโน้ตเพลงถัดจากกุญแจประจำหลักและเครื่องหมายตั้งบันไดเสียง เพื่อบอกให้ทราบว่าในบทเพลงนี้แต่ละห้องจะนับกี่จังหวะ และแต่ละจังหวะจะใช้โน้ตลักษณะใดเป็นเกณฑ์ในการนับ เช่น

- เลขตัวบน เป็นจำนวนจังหวะในแต่ละห้อง จะต้องมีความถี่เท่ากับค่าของตัวเลขตัวบนที่ใช้เขียนเครื่องหมายกำหนดจังหวะ เช่น เลข 2 หมายความว่า ห้องหนึ่งจะต้องมี 2 จังหวะ เลข 3 ห้องหนึ่งจะต้องมี 3 จังหวะ และเลข 4 ห้องหนึ่งจะต้องมี 4 จังหวะ

● **เลขตัวล่าง** เป็นลักษณะของตัวโน้ตหนึ่งตัว ใช้นับเป็นเกณฑ์ 1 จังหวะ เช่น เครื่องหมายกำหนดจังหวะ $\frac{2}{4}$ แสดงว่าในแต่ละห้องจะต้องมี 2 จังหวะ เลข 2 ซึ่งเป็นตัวบนของเครื่องหมายกำหนดจังหวะจะเป็นตัวกำหนด แต่ละจังหวะจะต้องยึดโน้ตตัวดำ (●) เป็นเกณฑ์ในการนับจังหวะ เพราะว่าเลข 4 เป็นตัวเลขที่ใช้เขียนแทนลักษณะโน้ตตัวดำ ดังนั้นโน้ตเพลงที่ใช้เครื่องหมายกำหนดจังหวะ $\frac{2}{4}$ ในแต่ละห้องจะมีตัวโน้ตหรือเครื่องหมายหยุดลักษณะใดก็ตาม เมื่อรวมอัตรากันแล้วจะต้องมีอัตราเท่ากับโน้ตตัวดำสองตัว

● **ตัวเลขที่ใช้เขียนแทนลักษณะตัวโน้ตในการเขียนเครื่องหมายกำหนดจังหวะ**

เลข 1 เขียนแทน โน้ตตัวกลม (○)	นับเท่ากับ 1 จังหวะ
เลข 2 เขียนแทน โน้ตตัวขาว (♩)	นับเท่ากับ 1 จังหวะ
เลข 4 เขียนแทน โน้ตตัวดำ (●)	นับเท่ากับ 1 จังหวะ
เลข 8 เขียนแทน โน้ตตัวเซบิต 1 ชั้น (♪)	นับเท่ากับ 1 จังหวะ

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนฝึกเขียนเครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีสากล และฝึกร้องหรือบรรเลงเครื่องดนตรีที่สนใจ ให้ถูกต้องตามโน้ตและจังหวะ เสร็จแล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

๓. การเปรียบเทียบเสียงร้องและเสียงของเครื่องดนตรีในบทเพลงจากวัฒนธรรมต่าง ๆ

๓.๑ ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของดนตรีสากล

๑) **ประวัติความเป็นมา** มนุษย์รู้จักการสร้างเสียงดนตรีเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสื่อสาร เช่น การตีเกราะ เคาะไม้ การเป่าเขาสัตว์ การเป่าใบไม้ เพื่อส่งสัญญาณต่าง ๆ มนุษย์รู้จักการร้องรำทำเพลง เพื่อให้หายเครียด เพื่อความบันเทิง หรือเพื่อการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของเสียงดนตรี มนุษย์ได้ทำให้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติของมนุษย์มาโดยตลอด ต่อมาเมื่อมนุษย์สนใจดนตรีในด้านศิลปะ ดนตรีจึงได้วิวัฒนาการขึ้นตามลำดับ

๒) วิวัฒนาการของดนตรีสากล

(๑) สมัยกลาง (Medieval period) ค.ศ. ๕๐๐-๑๔๕๐

- เกิดบทเพลงร้องที่ใช้โน้ตในโบสถ์เพื่อสรรเสริญพระเจ้าเพียงอย่างเดียว
- เกิดเพลงสวด (Chant) บทสวดที่สำคัญ คือ Gregorian chant

(๒) สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance period) ค.ศ. ๑๔๕๐-๑๖๐๐

- เริ่มมีการผสมผสานระหว่างเพลงพื้นบ้านกับเพลงที่ใช้ร้องในโบสถ์
- นำเครื่องดนตรี เช่น ออร์แกน ฮาร์ปซิคอร์ด เข้ามาประกอบในเพลงสวด
- เริ่มมีการบันทึกโน้ตเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งมักจะเป็นเพลงร้องประกอบดนตรี

(๓) สมัยบาโรก (Baroque period) ค.ศ. ๑๖๐๐-๑๗๕๐

- เครื่องดนตรีได้รับการพัฒนามากขึ้น
- เริ่มมีการผสมวงออร์เคสตราเพื่อใช้ประกอบการแสดงละครร้องหรือโอเปรา (Opera)
- รูปแบบการประพันธ์เพลงคอนแชร์โต (Concerto) ที่ได้รับความนิยม คือ “The Four Season” ของ อันโตนิโอ วิวัลดี (Antonio Vivaldi)

(๔) สมัยคลาสสิก (Classical period) ค.ศ. ๑๗๕๐-๑๘๒๐

- เครื่องดนตรีในสมัยนี้มีวิวัฒนาการจนสมบูรณ์ที่สุด
- วงออร์เคสตราใช้เครื่องดนตรีครบทุกประเภท ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน
- รูปแบบการประพันธ์ เช่น โซนาตา คอนแชร์โต ซิมโฟนี
- โอเปราได้รับการพัฒนาจนได้รับความนิยมทั่วไป

(๕) สมัยโรแมนติก (Romantic period) ค.ศ. ๑๘๒๐-๑๙๐๐

- ทำนองของบทเพลงเน้นแนวทำนอง ใช้การประสานเสียง และเป็นดนตรีที่บรรยายเรื่องราว
- คีตกวีที่สำคัญ คือ ลุดวิก ฟาน เบโทเฟน (Ludwig van Beethoven) เป็นผู้นำแนวทางของเพลงในสมัยนี้
- เปียโนได้รับการพัฒนารูปร่างจนสามารถบรรเลงด้วยวิธีการและเทคนิคต่าง ๆ

(๖) สมัยปัจจุบัน (Modern period) ค.ศ. ๑๙๐๐-ปัจจุบัน

- มีการนำเสียงจากเครื่องอิเล็กทรอนิกส์มาใช้เป็นเครื่องดนตรี
- มีรูปแบบวงดนตรีที่ผสมผสานระหว่างแอฟริกาตะวันตก อเมริกา และยุโรป ที่เรียกว่า ดนตรีแจ๊ส (Jazz)
- มีการใช้บันไดเสียง ๑๒ เสียง (Twelve tone) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ไม่ยึดบันไดเสียงหลัก (Atonality)
- มีการประสานเสียงแบบใหม่ ๆ มีการใช้เทคโนโลยีแปลกใหม่ ทำให้กฎเกณฑ์ทางดนตรีมีความหลากหลาย

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๕-๖ คน ร่วมกันศึกษาค้นคว้าประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของดนตรีสากล บันทึกข้อมูลด้วยสื่อดิจิทัล เสร็จแล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

๓.๒ ประเภทของเครื่องดนตรีสากล

๑) **เครื่องตีหรือเครื่องกระทบ (Percussion instruments)** ทำให้เกิดเสียงด้วยการตี แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ ชนิดที่สามารถเล่นเป็นทำนองได้ เช่น ไซโลโฟน (Xylophone) และ ชนิดที่ไม่สามารถเล่นเป็นทำนองได้ เช่น กลองสนแนร์ (Snare drum)

๒) **เครื่องลมไม้ (Woodwind instruments)** ทำให้เกิดเสียงด้วยการเป่าลมผ่านลิ้นหรือช่องลมเล็ก ๆ ลำตัวจะทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ปัจจุบันมีเครื่องดนตรีบางชนิดที่ทำด้วยวัสดุอื่น ๆ เช่น โลหะหรือพลาสติกเนื้อแข็ง เช่น รีคอร์ดอร์ (Recorder) แซกโซโฟน (Saxophone)

๓) **เครื่องลมทองเหลือง (Brass instruments)** ทำให้เกิดเสียงด้วยการเป่าลมผ่านริมฝีปากเข้าไปในช่องลมของกำพวดทำให้เกิดการสั่นสะเทือนและเกิดเป็นเสียงดนตรีขึ้น เช่น ทรัมเป็ต (Trumpet) คอร์เน็ต (Cornet)

๔) **เครื่องสาย (Stringed instruments)** ทำให้เกิดเสียงด้วยการดีดหรือสับนสายที่ขึงตึงให้สั่นไหว สายอาจทำด้วยเส้นลวด เอ็นลัตว์ หรือเส้นไหม เช่น กีตาร์ (Guitar) ฮาร์ป (Harp)

๕) **เครื่องลิ่มนิ้วหรือคีย์บอร์ด (Keyboard instruments)** ทำให้เกิดเสียงด้วยการกดลิ่มนิ้วที่เรียงกันเป็นแถวเพื่อทำให้เกิดเสียง การเกิดเสียงขึ้นอยู่กับวิธีการของแต่ละเครื่อง เช่น เปียโน (Piano) ออร์แกน (Organ)

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๕-๖ คน ร่วมกันศึกษาค้นคว้าประเภทของเครื่องดนตรีสากล บันทึกข้อมูลด้วยสื่อดิจิทัล เสร็จแล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

๓.๓ หลักการขับร้องเพลงสากล

๑) **ประเภทของการขับร้อง** แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

(๑) **การขับร้องเดี่ยว** เป็นการขับร้องคนเดียว อาจมีดนตรีประกอบหรือไม่ก็ได้ ผู้ขับร้องต้องมีความสามารถสูง แม่นยำเรื่องจังหวะและทำนองเพลง นอกจากนี้ยังต้องมีเสียงไพเราะอีกด้วย

(๒) **การขับร้องหมู่** เป็นการขับร้องเพลงตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป อาจมีดนตรีประกอบหรือไม่ก็ได้ แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ การขับร้องหมู่แบบธรรมดาและการขับร้องประสานเสียง การขับร้องหมู่ทั้ง ๒ ชนิด อาจประกอบด้วยชายล้วน หญิงล้วน หรือทั้งชายทั้งหญิงก็ได้ ตามความเหมาะสม

๒) **คุณสมบัติของผู้ที่จะขับร้องและการวางท่าทาง มีดังนี้**

- (๑) รู้จักการควบคุมลมหายใจทั้ง ๓ ระดับ คือ ระดับไหปลาร้า ระดับทรวงอก และระดับกะบังลม
- (๒) รู้จักการใช้เสียงอย่างถูกวิธี
- (๓) รู้จักประเภทของเสียงขับร้อง เช่น เด็กชายและเด็กหญิงเสียงจะไม่แตกต่างกัน ในวัยรุ่นชายเสียงจะแตก ต่ำ และห้าว ในวัยรุ่นหญิงเสียงจะทุ้ม สูง และแหลม
- (๔) รู้จักบทเพลงประเภทต่าง ๆ เช่น เพลงไทยสากล เพลงสากล
- (๕) มีความรู้ด้านทฤษฎีโน้ต
- (๖) มีวิธีออกเสียงคำร้องให้ชัดเจน เช่น สระ พยัญชนะ คำควบกล้ำ

- (๗) การฝึกขับร้องในท่ายืน ตั้งลำตัวและศีรษะให้ตรงพอสมควร อย่าก้มหน้าหรือท้อไหล่ ยึดอกให้เหยียดตรงพองาม
- (๘) การฝึกขับร้องในท่ายืนควรนั่งตัวตรง ยึดอกพอสมควร มองดูแล้วสุภาพเรียบร้อย
- (๙) การแต่งกายเหมาะสมกับโอกาสและความสำคัญของงาน
- (๑๐) การเคลื่อนไหวของลีลาท่าทางให้เหมาะสมกับเนื้อร้อง จังหวะ และทำนอง

๓) การควบคุมลมหายใจ การหายใจต้องหายใจให้ลึกเต็มที่ เจริญ และเร็ว เวลาหายใจออกค่อย ๆ ฟ่อนลมหายใจออกมาพร้อมกับการออกเสียง การถอนหายใจต้องถอนตรงกับท้ายวรรคหรือท้ายประโยคของเพลงเพื่อไม่ให้ความหมายของเพลงเปลี่ยนไป ทำให้เพลงขาดความไพเราะและเสียอารมณ์ความรู้สึก

๔) การเปล่งเสียงเพื่อเปิดช่องคอ มีดังนี้

- (๑) หลอดคอ แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ
 - ส่วนที่ ๑ บริเวณหลังช่องจมูกเหนือเพดาน เป็นทางผ่านของอากาศ
 - ส่วนที่ ๒ บริเวณหลังช่องปาก เริ่มจากเพดานอ่อนถึงกระดูกโคนลิ้น เป็นทางผ่านของอาหารและอากาศ
 - ส่วนที่ ๓ บริเวณล่างสุดของหลอดคอ เริ่มจากกระดูกโคนลิ้นถึงตอนบนของหลอดอาหาร อยู่หลังกล่องเสียง
- (๒) กล่องเสียง เป็นอวัยวะสำคัญในการเกิดเสียง ส่วนหน้าถูกห่อหุ้มด้วยแผ่นกระดูกอ่อน ตรงแนวกลางจะเป็นสันนูนแหลมขึ้นมาเรียกว่า “ลูกกระเดือก” ตอนบนกล่องเสียงมีกระดูกอ่อนชิ้นหนึ่งพับเปิดปิดรูกล่องเสียง เวลาหายใจแผ่นกระดูกอ่อนจะยกขึ้นเพื่อให้ลมผ่านเข้าออกทางกล่องเสียง และกระดูกอ่อนนี้จะปิดรูกล่องเสียงเวลากลืนน้ำและอาหาร เพื่อไม่ให้ตกลงไปในหลอดลม อาหารและน้ำจะผ่านเข้าทางหลอดอาหาร

๕) การออกเสียง ควรอ้าปากให้กว้างแต่พอเหมาะพอควร ออกเสียงพยัญชนะ สระ ให้ชัดเจน ชัดถ้อยชัดคำ โดยเฉพาะเสียง อา เอ อี โอ อุ และคำอื่นที่ประกอบเป็นคำ ประโยคในเนื้อร้องของบทเพลงต่าง ๆ

๖) การเปล่งเสียงสะท้อน ที่ปากช่องทางกล่องเสียงมีแผ่นเยื่อบาง ๆ คู่หนึ่งซึ่งปิดอยู่ มีความยืดหยุ่นตึงหรือหย่อนได้ เรียกว่า “สายเสียง” (Vocal cords) เสียงเกิดจากอากาศหรือลมผ่านเข้ามาทำให้สายเสียงเกิดการสั่นสะท้อน เวลาหายใจออกเป็นเสียงที่เปล่งออกมา เสียงซึ่งเกิดจากการสั่นสะท้อนของสายเสียงและได้รับการปรับแต่งเป็นคำพูดหรือเสียงร้อง โดยอาศัยโพรงอากาศของจมูก ช่องปาก เพดาน ลำคอ ริมฝีปาก ลิ้น และฟัน บริเวณที่เกิดการก้องกังวานมี ๓ บริเวณ คือ

- (๑) บริเวณหน้าผากและโพรงกะโหลกศีรษะ สำหรับระดับเสียงสูง
- (๒) บริเวณลำคอและโพรงจมูก สำหรับระดับเสียงกลาง
- (๓) บริเวณลำคอและทรวงอก สำหรับระดับเสียงต่ำ

๓.๔ วิธีการขับร้อง

ผู้ขับร้องแต่ละคนจะมีคุณลักษณะของเสียงที่แตกต่างกัน ซึ่งมีผลมาจากเพศและวัยของผู้ขับร้อง รวมทั้งความสามารถเฉพาะตัวในการร้องเพลง เช่น เด็กผู้หญิงจะมีเสียงเล็กแหลมกว่า

เด็กผู้ชาย หรือผู้ชายจะมีเสียงทุ้มต่ำกว่าผู้หญิง วิธีการขับร้องที่ถูกต้องจะส่งผลถึงคุณภาพของเสียงที่ดี ซึ่งควรมีลักษณะเบื้องต้นดังนี้

๑) ในการเปล่งเสียงจะต้องเปล่งเสียงออกมาอย่างเต็มที่ ถูกต้อง และชัดเจน แต่ต้องไม่ใช่ลักษณะของการตะโกน

๒) ร้องได้ถูกต้องตามจังหวะและทำนองเพลง

๓) แสดงอารมณ์ สีหน้า และท่าทาง ได้สอดคล้องกับลีลาหรือทำนองเพลง

๓.๕ เครื่องดนตรีที่ใช้

เครื่องดนตรีแต่ละชนิดจะมีคุณลักษณะของเสียงแตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ เครื่องดนตรีประเภทกำกับจังหวะและเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนอง เครื่องดนตรีที่บรรเลงในบทเพลงที่มาจากวัฒนธรรมต่าง ๆ ควรสังเกตลักษณะภายนอกเบื้องต้นที่เกิดจากผู้บรรเลง ดังนี้

๑) บรรเลงตามจังหวะและทำนองเพลงได้อย่างถูกต้อง

๒) มีการปรับระดับเสียงของเครื่องดนตรีที่บรรเลงในเพลงได้สอดคล้องและกลมกลืนกัน

๓) บรรเลงตามเครื่องหมายทางดนตรีได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนเลือกบทเพลงที่สนใจมาคณะ ๑ บทเพลง และวิเคราะห์วิธีการขับร้องและเครื่องดนตรีที่ใช้ในบทเพลงให้ครูและเพื่อน ๆ ฟัง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

๔. บทเพลงสำหรับฝึกร้องและการบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบการร้องเพลง

๔.๑ บทเพลงสำหรับฝึกร้อง

๑) บทเพลงพื้นบ้าน เป็นเพลงของชาวบ้านที่มีทำนองง่าย ๆ ถ้อยคำและภาษาที่ใช้ก็เป็นคำไทยแท้เรียบ ๆ ง่าย ๆ ร้องโดยมีเครื่องดนตรีบางอย่างมาประกอบ หรือใช้การตบมือประกอบเท่านั้น นิยมร้องเล่นกันในเทศกาลหรืองานที่มีการชุมนุมผู้คนในหมู่บ้านมาร่วมรื่นเริงกัน

● เพลงพื้นบ้านภาคเหนือ เช่น

เพลงพ็อนเงี้ยว

เนื้อร้อง-ทำนอง ของเดิม

- - - -	- - - ม	- - ช ล	- ช - ล	- - - ท	- ท - ล	- ช - ม	- ช - ล
- - - -	- - - ขอ	- - -อวย	- - -ชัย	- - -พุท	- ธิ -ไกร	- - -ช่วย	- - - ค้า
- - - -	- ล - ล	- - ท ล	- ช - ล	- - - ม	- ช - ด	- - - ร	- ม - ช
- - - -	-ทรง-คุณ	- - -เลิศ	- - -ล้ำ	- - -ไป	- ทุก -ทั่ว	- - - ตัว	- - - ตน
- - - -	- - - ล	- - - -	- ช - ล	- - ม ช	- ช - ด	- - - ร	- - - ม
- - - -	- - - จง	- - - -	- ได้ -รับ	- - -สรร	- พ - มิ่ง	- - - มง	- - - คล

- - ช ม	- ร - ด	- - - -	- ล - ด	- - - ล	- ม - ร	- ด - ล	- ช - ล
- - - -	- - - นา	- - - -	- ทาน- นา	- - - ขอ	- เท - วา	- ช่วย- รัก	- ษา - ถะ
- - - ล	- ม - ล	- - - -	- ม - ช	- - - ล	- ล - ล	- ท - ล	- ช - ล
- - - ขอ	- อือ- อยู่	- - - -	- ลู - ชา	- - - โดย	- ธร- มา	- - - นุ	- ภาพ- เจ้า
- - - ร	- ม - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ม	- ร - ด	- - - ม	- ล - ด
- - - เทพ	- ย - ดา	- - - ช่วย	- - - เฮา	- - - อือ	- - - เป็นมิ่ง	- - - มง	- - - คล
- - - -	- - - -	- - - ม	- ช - ล	- - ท ล	- ช - ล	- - - ม	- ร - ช
- - - -	- - - -	- - - ลัง	- - - มา	- - - นุ	- ภาพ- เจ้า	- - - ช่วย	- - - เนะ
- - - ม	- ร - ช	- - ร ม	- ช - ด	- - - ร	- ล - ด	- - - -	- - - -
- - - น้ำ	- - - ผล	- - - สรร	- พ - มิ่ง	- - - ทั่ว	- ไป - เนอ	- - - -	- - - -
- - - ม	- ช - ล	- - - ร	- ม - ช	- - - ม	- ร - ช	- - ช ม	- ร - ด
- - - มง	- - - คล	- - - เทพ	- ย - ดา	- - - ทุก	- แห่ง- หน	- - - ขอ	- บ้าน- ดล
- - - ร	- ล - ด						
- - - ช่วยค้า	- - - จิม						

● เพลงพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น

เพลงลาวกระถบไม้

(ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

- - - จัง	- - - จับ	- - - จัง	- - - จับ	- - - จัง	- - - จับ	- - - จัง	- - - จับ
- - - -	- - - ล	- - - -	รู้ ท ล ท	- - ล ช	ล ท ช ล	- - - -	- - - ร
- - - -	- - - แสง	- - - -	- - รัชนี้	- - - ล่อง	- ลี - นวล	- - - -	- - - ลา
- - - ม	ร ม ร ร	- ช - ม	ร ม ร ร	- - - -	- - - ร	- - - -	ม ช ม ช
- - - ล้า	ลา ล้า ลา ลา	- ล้า - ลา	ลา ล้า ลา ลา	- - - -	- - - ขึ้น	- - - -	- - - ใจ - ชาว
- ช ล ท	ล ช ม ช	- ช ล ช	ฟ ม ร ม	- - - -	ร ม ช ท	- - - -	- ร - ม
- ยัว - ยวน	- ใจ - ชม	- อภิรมย์	- เริง - ใจ	- - - -	- เกล้า - คู่	- - - -	- - - เดี๋ย - ไป
- - ช ม	- ร - ล	- - - ท	ล ท ช ล	- รี้ - ท	ล ท ช ล	- ช ล ท	- ล ช ม
- - - ฟ้อนกราย	- ร่าย - รำ	- - - ลา	ลา ล้า ลา ลา	- ล้า - ลา	ลา ล้า ลา ลา	- หนุ่ม - วอน	- กลอน - กล่าว
- ท ล รี้	- ท ล ช	- ช ล ช	ม ช ล ม	- ม ร ม	ช ม ร ร	- - - ม	ร ม ร ร
- - - เว้า - สาว	- ทวาน - ฉ่า	- จันทร - งาม	- ยาม - คำ	- เป็นสายน้ำ	- ดวง - ใจ	- - - ลา	- - - -
- ช - ม	ร ม ร ร	- ช ล ช	ม ช ล ม	- ท ล ช	ม ช ล ม	- ท ล ช	ล ท ช ล
- - - -	- - - -	- ยาม - เดือน	- ลอย - เต้น	- เหมือนดั่งเป็น	- ใจ - ให้	- สาว - หนุ่ม	- - - พลอดกัน
- - - -	- ร - ม	- - - ช	- ม - -	- ช - ม	- ร - ท	- - - ร ม	ช ม ร ท
- - - -	- กรีด - กราย	- - - ร่าย	- รำ - -	- ล้า - เริง	- - - รื่น	- - - ลา	- - - -
- ล - ล	- - - ท	- - - รี้	- มี่ - -	- รี้ - ล	ท ล ช ม	- - - -	- - - -
- - - แสน	- - - ขึ้น	- - - ชอบ	- เชิง - -	- เริง - รำ	- ทำทางกัน	- - - -	- - - -
- ท - ท	- - - ร	- - - ม	- ช - -	- ร - ม	ช ม ร ร	- - - ม	ร ม ร ร
- - - ลับ	- - - เปลี่ยน	- - - เวียน	- ทัน - -	- กัน - ล้า	- - - รามู	- - - ลา	- - - -
- ช - ม	ร ม ร ร	- ช - ช	- - - ม	- - - ร	- ม - -	- ล ช ม	- ร - ท
- - - -	- - - -	- - - ร่าย	- - - รำ	- - - ทาม	- กลาง - -	- - - แสงเดือน	- - - เต้น
- - - ร ม	ช ม ร ร	- ล - ล	- - - ท	- - - รี้	- มี่ - -	- รี้ - ล	ท ล ช ม
- - - ลา	- - - -	- - - เยือก	- - - เย็น	- - - น้ำ	- ค้าง - -	- ช่าง - ชาบ	- - - ชาน
- - - -	- - - -	- ท - ท	- - - ล	- - - ช	- ม - -	- ร - ช	- ล - ท
- - - -	- - - -	- - - สาว	- - - รำ	- - - น้ำ	- หนุ่ม - -	- ชุ่ม - ขึ้น	- - - บาน
- - - ล	- ท - รี้	- - - ช้	- มี่ - -	- รี้ - มี่	- - - ช้		
- - - ต่าง	- ลูช - คานต์	- - - แสน	- งาม - -	- ยาม - คำ	- - - คิน		

(เพลงสำเนียงลาว ใช้ประกอบการรำพื้นเมืองทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชื่อว่า “รำลาวกระถบไม้”)

● เพลงพื้นบ้านภาคกลาง เช่น

เพลงตามองตา

(ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ
- - - ป๊ะ	- โทน - ป๊ะ	- โทน - ป๊ะ	- โทน - โทน				
- - - -	- - - ตั้	- - - ท	- - - ล	- - - -	- ตั้ - ล	- - ช ม	- ช - ล
- - - -	- - - ตา	- - - มอง	- - - ตา	- - - -	- สาย - ตา	- - มาจ้อง	- มอง - กัน
- ตั้ - ล	- ตั้ - ม	- - - -	- ช - ล	- - - -	- - - ตั้	- ตั้ - ช	- ล - ตั้
- รู้ - ลึก	- เลี้ยว - ชาน	- - - -	- หัว - ใจ	- - - -	- - - รัก	- ฉั่น - ก็	- ไม่ - รัก
- - - -	- - - ตั้	- ตั้ - ช	- ล - ตั้	- ตั้ - ล	- ช - ตั้	- - - ล	- ช - ม
- - - -	- - - ทลง	- ฉั่น - ก็	- ไม่ - ทลง	- ฉั่น - ยัง	- อด - ไค้ง	- - - เธอ	- ไม่ - ได้
- - - -	- - - ตั้	- ตั้ - รุ้	- ชุ้ - มั้	- - - -	- - - ตั้	- ตั้ - รุ้	- ชุ้ - มั้
- - - -	- - - เธอ	- ช่าง - งาม	- วิ - ไล	- - - -	- - - เธอ	- ช่าง - งาม	- วิ - ไล
- - - รุ้	- ตั้ - รุ้	- ช - ล	- ท - ตั้	- - - รุ้	- ตั้ - รุ้	- ช - ล	- ท - ตั้
- - - เหมือน	- ดอก - ไม้	- ที่ - เธอ	- ถือ - มา	- - - เหมือน	- ดอก - ไม้	- ที่ - เธอ	- ถือ - มา

● เพลงพื้นบ้านภาคใต้ เช่น

เพลงกราวตะลุง

(ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

- - - -	ร ม ช ล จำ กู จะ ไป	ช ล ร ม ให้ มัน ถึงเรือน	ร ม ช ล ไปเตือนบ้องตัน	ช ล ท ช มัน ทำ เคยแหะ	- - - - (อ้อ	- - - - ทำเคย)	ร ม ช ล ไปเตือนบ้องตัน
ช ล ท ช มัน ทำ เคยแหะ	- - - -	ร ม ช ล รีบบอกบ้องตัน	ช ล ร ม ให้ มันพลันเล่น	ร ม ช ล จะกระโดดโลดเต้น	ช ล ท ช เอา มือ ดีแผละ	- - - -	ร ม ช ล ฝ่ายว่าบ้องตัน
- - - -	ล ท ม ช เสียขวัญตื่นนอน	- - - -	ท ท ช ล พาเมียรีบ จร	- - - -	ร ม ช ท ลงจากเค ทา	- - - -	ร ม ช ล ถือหอกกำ ย่า
- - - -	ช ล ท ช ด้ามยาวสามวา	- - - -	ช ท ท ล เข้า ดง พง ป่า	- - - -	ช ล ท ช จะไปหาเนื้อทราย	- - - -	- - - -
- - - -	ร ม ช ล เสียงนกร้องบอก	ช ล ร ม หัวกระรอกเสือก	ร ม ช ล บ้องตันแล พก	ช ล ท ช ร้องเรียกอียาย	- - - - (อ้อ	- - - - เรียกอีย)	ร ม ช ล บ้องตันแล พก
ช ล ท ช ร้องเรียกอียาย	- - - -	ร ม ช ล เสียงนกบอกเหตุ	ช ล ร ม กูสั่งเกตุมาก็ทลาย	ร ม ช ล คงจะตกเหลือทลาย	ช ล ท ช อียายต้องระวังตัว	- - - -	ร ม ช ล ถ้ามันโงกเข้ามา
- - - -	ล ท ม ช อย่าช้า อียาย	- - - -	ท ท ช ล จง ยึด บั้นท้าย	- - - -	ร ม ช ล กู ไว้อย่ากลัว	- - - -	ร ม ช ล กูจะแทงด้วยหอก
- - - -	ช ล ท ช ให้ มันกลอกหัว	- - - -	ช ท ท ล จะ ได้ พา ตัว	- - - -	ช ล ท ช ไปถวายเจ้านาย	- - - -	- - - -

(เพลงกราวตะลุงเป็นเพลงที่นำสำเนียงดนตรีของหนังตะลุงและมโนราห์ซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้านทางภาคใต้มาใช้บรรเลง จึงเหมาะสำหรับการฝึกร้องเพลงพื้นบ้านสำเนียงภาคใต้ในเบื้องต้น)

๒) บทเพลงปลุกใจ เป็นเพลงไทยสากลที่มีจังหวะ ทำนองเพลง และเนื้อร้องที่ทำให้เกิดอารมณ์ดีคึกคัก โน้มน้าวจิตใจคนให้เกิดความคิด พลังความรักและความสามัคคี เช่น

เพลงเราสู้

ทำนอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
เนื้อร้อง สมภพ จันทรประภา

บรรพบุรุษของไทยแต่โบราณ	ปักบ้านป้องเมืองคุ้มเหยา
เสียเลือดเสียเนื้อมิใช่เบา	หน้าที่เรารักษาสืบไป
ลูกหลานเหลนโหล่นกายหน้า	จะได้มีสุธาอาตัย
อนาคตจะต้องมีประเทศไทย	มียอมให้ผู้ใดมาทำลาย
ถึงฆ่าล้างโคตรก็ไม่หวั่น	จะสู้กันไม่หลบหนีตาย
สู้ตรงนี้สู้ที่นั่นสู้จนตาย	ถึงเป็นคนสุดท้ายก็ลองดู
บ้านเมืองเราเราต้องรักษา	อยากทำลายเชิญมาเราสู้
เกียรติศักดิ์ของเราเราเชิดชู	เราสู้ไม่ถอยจนก้าวเดียว

๓) บทเพลงไทยเดิม เป็นเพลงไทยที่มีทั้งเป็นเพลงขับร้องและเพลงบรรเลงล้วน เพลงที่มีการขับร้องจะร้องด้วยวิธีการแบบไทย เช่น การเอื้อน การลงทรวง พร้อมด้วยการบรรเลงดนตรีไทยไปด้วยในขณะที่กำลังขับร้อง ส่วนเพลงที่เป็นเพลงบรรเลงล้วนก็จะบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการประยุกต์ใช้เครื่องดนตรีสากลร่วมด้วยอยู่บ้าง

- ตัวอย่างบทเพลงไทยเดิม ที่นิยมร้องและบรรเลงกันอยู่ในปัจจุบัน เช่น

เพลงลาวดวงเดือน (ลาวดำเนินเกวียน)

เนื้อร้อง-ทำนอง พระนิพนธ์ในกรมหมื่นพิทยมหินทรโศภน

ไอ้ละหนอดวงเดือนเอย	พี่มาเฝ้ารักเจ้าสาวคำดวง
ไอ้ติกแล้วหนอพี่ขอลาล่วง	อกพี่เป็นท่วงรักเจ้าดวงเดือนเอย
ขอลาแล้วเจ้าแก้วโกสุม	พี่นี้รักเจ้าหนอขวัญตาเรียม
จะหาไหนมาเทียม	ไอ้เจ้าดวงเดือนเอย
หอมกลิ่นเกสรเกสรดอกไม้	หอมกลิ่นคล้ายคล้ายเจ้าสูของเรียมเอย
หอมกลิ่นกรุ่นครันหอมนั้นยังปลอย	เนื้อหอมทราชมเชยเอยเราละเหว
ไอ้ละหนอนวลตาเอย	พี่นี้รักแสนรักดังดวงใจ
ไอ้เป็นกรรมต้องจำจากไป	อกพี่อาลัยเจ้าดวงเดือนเอย
เห็นเดือนแรมเร็ดร้างเวหา	เฝ้าแต่เบิ่งดูฟ้า (ละเหว) เห็นมีดมน
พี่ทนทุกข์ทุกข์ทน	ไอ้เจ้าดวงเดือนเอย
เสียงไก่อ้นขานเสียงหวานเจื้อยแจ้ว	หวานสุดแล้วหวานแจ้วเจื้อยเอย
ถึงจะหวานเสน่หวานเพราะอะไรเลย	บ่แม่นทราชมเชยเราละเหว

๔) บทเพลงประสานเสียง ๒ แนว เป็นบทเพลงที่มีแนวทำนองเพลง ๒ ทำนอง โดยเป็น ทำนองหลักทำนองหนึ่ง และทำนองประสานอีกทำนองหนึ่ง และต้องร้องไปพร้อม ๆ กัน เช่น

เพลงยามเย็น

ทำนอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
เนื้อร้อง พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ

แนวที่ ๑

แนวที่ ๒ แดด รอน รอน เมื่อ ทิ- น- กร จะ ลับเหลี่ยม เม ฆา ทอ แสง เรือง อ- ร่าม ช่าง

งาม ตา ไน น- ภา ส- ลับ จับ อัม พร- แดด รอน รอน เมื่อ ทิ- น- กร จะ ลา โลก

ไป ไกล ยาม นี้ จำ ต้องพราก จาก ดวง ใจ ไกล แสงไกลสุด ห่วง ยอด ดวง ตา- แต่

ก่อนเคยคลอเคลีย กัน- ทุก วัน คืน รื่น อุ- รา- ต้อง อยู่เดียว เปลี่ยว วิญ- ญาณ- เหมือน

ดั่ง น- ภา ไร ทิ- น- กร แดด รอน รอน หาก ทิ- น- กร จะ ลา โลก ไป ไกล

ความรัก เรา คง อยู่ คู่ กัน ไป ใน หัว ใจ คง อยู่ คู่ เซย ชม-

๕) บทเพลงรูปแบบ ABA (Ternary form) เป็นลักษณะของเพลงที่มี ๓ ท่อน หรือมีทำนองหลัก ๓ ลักษณะ โดยมีส่วนกลางเป็นส่วนใหญ่ที่แตกต่างไปจากส่วนต้นและส่วนท้าย เช่น ABA, AA'BA รูปแบบนี้อาจเรียกชื่อได้อีกอย่างว่า “รูปแบบเพลง” (Song form) ซึ่งนิยมใช้กับเพลงขับร้องเป็นส่วนใหญ่ และถือเป็นลักษณะรูปแบบของเพลงไทยสากลทั่วไปในปัจจุบันนี้ เช่น

เพลงค่าน้ำนม

เนื้อร้อง-ทำนอง ไพฑูรย์ บุตรชื่น

ท่อน A

ท่อน A'

ท่อน B

ท่อน A

๖) บทเพลงประกอบการเดินรำ เป็นบทเพลงที่มีจังหวะสนุกสนาน ใช้ร้องหรือบรรเลงประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ความสนุกสนาน เช่น

เพลงฟลอร์เฟื่องฟ้า

เนื้อร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

ครั้นครั้นดังเพลงสวรรค์ วิมานคนธรรพ์หลั่นฟ้ามาไกล
เทพบุตรนางฟ้าไทย โอบกอดกันพลั่วไป พลั่วไปพร้อมเสียงเพลง
สุขครื้นผ่านฟลอร์เฟื่องฟ้า ร้อนแรงลีลาที่ล้ำและเร่ง
ปลื้มเต็มตา ตามเสียงเพลง สนุกกันครั้นตรง เพราะรสประเลงปลุกใจ
โลกถูกเหวี่ยงหวือไปวิมาน สำเร็จ สำราญ ผ่านอโศกสถานไกล
เทพบุตรนางฟ้าไทย เยื้องกรายเดินไป ย้ายไป โยกมา
โอ้ทิพย์สุทธาสวรรค์ วิมานคนธรรพ์สุขสันต์เรีงรำ
หลับจะอยู่ในนิรา ตื่นอยู่ในขวัญตา ผืนฟ้าเฟื่องฟลอร์ ใดไล

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนเลือกร้องเพลงตามตัวอย่างหรือเลือกร้องเพลงที่มีความใกล้เคียงกับเพลงตัวอย่าง แล้วร้องให้ครู และเพื่อน ๆ ฟัง พร้อมทั้งบอกเหตุผลที่เลือกร้องเพลงนี้ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

๔.๒ การบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบการร้องเพลง

๑) การบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทกำกับจังหวะ เครื่องกำกับจังหวะทำหน้าที่กำหนดและควบคุมจังหวะในการขับร้องและบรรเลงให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้อง เช่น ฉิ่ง กรับ

(๑) วิธีตีฉิ่ง ใช้ปลายนิ้วหัวแม่มือและปลายนิ้วชี้จับเชือกตรงส่วนที่ติดกับฝาฉิ่ง ในลักษณะที่มือซ้ายกำมือ หายฝ่าฉิ่งขึ้น มือขวาคว่ำฝ่าฉิ่งลง เมื่อเอาขอบฝ่าฉิ่งกระทบกับอีกฝ่าหนึ่งแล้วยกขึ้นจะได้ยินเสียงดังกังวานยาวคล้ายฉิ่ง แต่ถ้าเอาสองฝานั้น กลับกระทบประกบกันจะได้ยินเสียงสั้น ๆ คล้ายฉับ

(๒) วิธีตีกรับ กรับคู่หรือกรับละคร ให้จับกรับข้างละมือใช้ส่วนที่มีผิวเรียบมัน ตีกระทบกันเป็นรูปกากบาท มีเสียงสั้น ๆ คล้ายกรับ กรับ ถ้าเป็นกรับพวง ใช้มือ จับกรับพวงตรงด้ามที่ร้อยเชือก กรีตปลายกรับให้แยกออกจากกันคล้ายพัดแล้วตีลงบนฝ่ามืออีกข้าง เสียงดังคล้ายกรับ กรับ

๒) การบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนอง เช่น ขลุ่ยเพียงออ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า เล่าขลุ่ยทำด้วยวัสดุต่าง ๆ เช่น ไม้ไผ่ ไม้ชิงชัน ท่อพลาสติก มีรูเปิด-ปิดทำให้เกิดเสียง ๘ รู โดยแบ่งเป็นรูด้านบน ๗ รู รูนิ้วค้ำด้านล่าง ๑ รู

(๑) การจับขลุ่ยเพียงออ ขลุ่ยไทยนิยมใช้มือขวาจับด้านบนเปิด-ปิดรู (หรือใช้ตามความถนัด) ด้วยนิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วนาง ตามลำดับ ส่วนนิ้วหัวแม่มือปิดรูด้านล่าง (รูนิ้วค้ำ) มือซ้ายจับด้านล่างปิด-เปิดรูด้วยนิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อย ตามลำดับ จับขลุ่ยให้เอียงทำมุมกับลำตัวผู้เป่าประมาณ ๔๕ องศา

(๒) ระบบเสียงของขลุ่ยเพียงออ ขลุ่ยเพียงออเลาหนึ่ง ๆ ทำระดับเสียงได้ ๒ ช่วงทาบ เป็นเสียงต้อ (เสียงปกติ) ๑ ช่วงทาบ และเสียงแหบ (เสียงสูง) อีก ๑ ช่วงทาบ

๑. ปิดรูทุกรูให้ระดับเสียง โดต่ำ
๒. เปิดรูล่าง ๑ รู ให้ระดับเสียง เร
๓. เปิดรูล่าง ๒ รู ให้ระดับเสียง มี
๔. เปิดรูล่าง ๓ รู ให้ระดับเสียง ฟา
๕. เปิดรูล่าง ๔ รู ให้ระดับเสียง ซอล
๖. เปิดรูล่าง ๕ รู ให้ระดับเสียง ลา
๗. เปิดรูล่าง ๖ รู ให้ระดับเสียง ที
๘. เปิดรูล่าง ๗ รู พร้อมเปิดรูนิ้วค้ำให้ระดับเสียง โดสูง

ถ้าจะทำความเสียงแหลม คือเสียงช่วงทบนบนหรือเสียงคู่แปดของระดับเสียงใด ๆ ให้ปิดรูของระดับเสียงนั้นแล้วเป่าลมให้แรงขึ้นกว่าธรรมดา (ลมแหลม) ก็จะได้เสียงคู่แปดกับระดับเสียงเดิม เช่น จาก “โดต่ำ” จะกลายเป็น “โดสูง” หรือจาก “มีต่ำ” จะกลายเป็น “มีสูง”

(๓) วิธีการเป่าขลุ่ย มีดังนี้

๑. จับขลุ่ยตะแรมฝ่าปาก
๒. ใช้มือขวาจับด้านบน ปิด-เปิดรูด้วยนิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วนาง ปิดรูเสียงที่ ลา และซอล ตามลำดับ ส่วนนิ้วหัวแม่มือปิดรูด้านล่าง (รูนิ้วค้ำ)
๓. ใช้มือซ้ายจับด้านล่าง ปิด-เปิดรูด้วยนิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อย ปิดรูเสียงฟา มี เร และโด ตามลำดับ และใช้นิ้วหัวแม่มือยันขลุ่ยด้านหลัง
๔. ใช้ปลายนิ้วมือปิดขลุ่ยให้สนิท
๕. ใช้ลมเป่าเบา ๆ จะเป็นเสียงต้อ (เสียงปกติ) ถ้าเป่าลมแรงขึ้นจะเป็นเสียงแหลม (เสียงสูง)

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนฝึกบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบการร้องเพลงที่สนใจ เสร็จแล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

๕. การใช้และการบำรุงรักษาเครื่องดนตรี

๕.๑ การใช้และการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีไทย

เครื่องดนตรี	การใช้และการบำรุงรักษา
๑) ประเภทเครื่องกำกับจังหวะ (ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง)	(๑) ควรมีที่บัพหรือกล่องใส่ เพราะเครื่องดนตรีบางชนิดมีขนาดเล็ก อาจสูญหายได้ (๒) ไม่ควรเก็บรวมกัน เพราะทำให้ไม่สะดวกต่อการหยิบใช้ (๓) ทำความสะอาดให้เรียบร้อยทั้งก่อนและหลังเล่น
๒) ประเภทฆ้องวง (ฆ้องวงเล็ก ฆ้องวงใหญ่)	(๑) เวลาเก็บควรวางราบกับพื้น ไม่ควรวางตั้งเพราะจะทำให้หว้งฆ้องหัก (๒) ใช้ผ้าคลุมให้เรียบร้อยเพื่อป้องกันฝุ่น (๓) ระวังอย่าให้น้ำถูกหนังผูกผูกฆ้องเพราะจะทำให้ขาดง่าย (๔) เมื่อใช้ฆ้องวงผูกฆ้องหลุด ควรปฏิบัติดังนี้ - ถอดลูกฆ้องหงายขึ้น ผูกไว้กับร้านฆ้อง - เอาซี่ฆ้องที่หลุดใส่ที่เดิม แล้วใช้เทียนหรือตะเกียงลน พอซี่ฆ้องละลายเป็นน้ำพอสมควรรีบดับไฟ ทิ้งไว้พอสวย ๆ กดรอบ ๆ ให้แน่นแล้วบั่นเป็นรูปหนู - เช็ดปุ่มฆ้องให้สะอาดแล้วผูกไว้เหมือนเดิม รอจนกว่าซี่ฆ้องเย็นจึงบรรเลงได้ - ระวังอย่าให้เทียนผสมกับซี่ฆ้องเด็ดขาด อาจทำให้ติดซี่ฆ้องยาก และเสียงเพี้ยน
๓) ประเภทเครื่องหนัง (กลองชนิดต่าง ๆ)	(๑) ควรเก็บไว้ในที่ที่มีความชื้นน้อย เพราะความชื้นมากอาจทำให้น้ำกลองหย่อน (๒) ถ้าเก็บในที่ชื้นมาก ๆ อาจทำให้ชิ้นส่วนที่เป็นหนังสัตว์เกิดการเน่าได้ (๓) เครื่องหนังบางชนิด เช่น ตะโพน กลองทัด ควรแกะข้าวสุกบดผสมขี้เถ้าที่ใช้ถ่วงหน้ากลองออก แล้วเช็ดหน้ากลองให้สะอาด

เครื่องดนตรี	การใช้และการบำรุงรักษา
๔) ประเภทเครื่องเป่า (ขลุ่ยชนิดต่าง ๆ)	(๑) หลังการเป่าควรเช็ดให้สะอาด (๒) เก็บใส่ถุงให้เรียบร้อย (๓) หากเลาขลุ่ยแตกให้ใช้กาอัด (๔) ไม่ควรใช้ร่วมกับคนอื่น ควรใช้คนเดียวเป็นเครื่องดนตรีส่วนตัว
๕) ประเภทเครื่องดีด (จะเข้)	(๑) ควรเก็บไว้ในตู้และคลุมด้วยผ้าที่เย็นเข้ารูป (๒) เมื่อบรรเลงเสร็จแล้วไม่ควรปรับลูกบิด เพราะการปรับลูกบิดจะทำให้สายจะเข้กับหย่องเสียดสีกันทำให้หย่องสึก (๓) หากนมจะเข้หลุด ให้ใช้กาเวลาเท็กซ์ติดไว้ในตำแหน่งเดิม (๔) เมื่อใช้บรรเลงมาก ๆ หรือใช้มาแล้วเป็นเวลานาน ๆ ควรเปลี่ยนสายใหม่ (๕) การใส่แทนต้องเป็นผิวไม้ไผ่แก่ หนุ่ยสายเอกและสายทุ้ม และเลื่อนเข้าออกหาตำแหน่งเสียงที่ดีที่สุดบนโต๊ะรองแทน และรองสายสำหรับแทนของสายลวด ใช้ลวดที่ใช้แล้ว หนุ่ยจะดั่งกังวานกว่าใช้ผิวไม้ไผ่
๖) ประเภทเครื่องสี (ซอด้วง ซอด้วง)	(๑) เมื่อเลิกเล่นให้ลดสายด้วยการหมุนลูกบิดลงประมาณครึ่งรอบ แล้วเลื่อนหมอนรองสายขึ้นไว้บนขอบกะโหลกซอ (๒) ทำความสะอาดโดยใช้ผ้าแห้งเช็ด (๓) ขวานหรือใส่ถุงเก็บใส่ตู้ให้มิดชิด (๔) การใส่สายซอสายเอกใส่ที่ลูกบิดล่าง เวลาขึ้นสายหมุนเข้าหาตัว สายทุ้มใส่ที่ลูกบิดบน เวลาขึ้นสายหมุนออกนอกตัว (๕) สายรัดอก รัดต่ำจากลูกบิดสายเอกประมาณ ๔-๕ นิ้ว ให้ลึกประมาณครึ่งนิ้ว (๖) การหยอดยางสนบนกะโหลกซอ ให้หยอดเฉพาะตำแหน่งที่ทางม้าผ่านเท่านั้น เมื่อฝุ่นยางสนเกาะกะโหลกซอ หลังเลิกเล่นต้องเช็ดให้สะอาด (๗) หากสายขาดบ่อย ๆ สามารถใช้สายเอ็นแทนได้ (๘) หมอนซอต้องมีขนาดโตกว่าซอด้วง ใช้แทนด้วยไม้ระก้า หรือหุ้มด้วยผ้า ถ้าจำเป็นอาจใช้กระดาษมันเป็นวงกลมขนาดพอเหมาะแทนชั่วคราวได้

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนฝึกทำความสะอาดเครื่องดนตรีไทยตามหลักปฏิบัติในการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีทุกครั้ง เพื่อเป็นการรักษาอายุการใช้งานของเครื่องดนตรีให้ยาวนาน เสร็จแล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

๕.๒ การใช้และการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีสากล

๑) เครื่องตีหรือเครื่องกระทบ (Percussion instruments)

(๑) เครื่องตีที่มีระดับเสียง (ทิมพานี โซโลโฟน ไวบราโฟน)

● การบำรุงรักษา

๑. ควรใช้ผ้านุ่มเช็ดทำความสะอาดทุกครั้งหลังจากบรรเลงเสร็จ
๒. เมื่อบรรเลงเสร็จควรปรับระดับเสียงลดลง เพื่อเป็นการรักษาหน้ากลองให้มีความยืดหยุ่นอยู่ตลอดเวลา และไม่ให้เสื่อมสภาพเร็วเกินไป
๓. ควรมีถุง กระเป๋า หรือกล่องไว้สำหรับใส่เฉพาะ เพื่อป้องกันฝุ่นละอองจับ
๔. ไม่ควรนำสิ่งของอื่น ๆ วางบนตัวเครื่องดนตรี เพราะอาจทำให้ชำรุดได้

ทิมพานี

(๒) เครื่องดีที่ไม่มียาระดับเสียง (กลองใหญ่ กลองเล็ก ฉาบ)**● การบำรุงรักษา**

๑. สำหรับกลองใหญ่และกลองเล็ก ควรตีด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากหน้ากลองซึ่งด้วยพลาสติกชนิดพิเศษ

๒. ควรมีผ้าคลุม กลอง กระเป๋ หรือเก็บไว้ในตู้ที่มิดชิด เพื่อป้องกันฝุ่นละอองจับ

๓. ไม่ควรวางเครื่องดนตรีซ้อนกัน เพราะจะทำให้หน้ากลองหย่อนหรือขาดได้

๔. ควรมีกระเป๋ ถุง หรือกล่องสำหรับใส่ไม้ตีของแต่ละเครื่อง

๕. สำหรับฉาบ เมื่อบรรเลงเสร็จควรเก็บใส่กระเป๋หรือถุงสำหรับใส่นาบายโดยเฉพาะ

ไม่ควรวางเครื่องตีซ้อนกัน

(๒) เครื่องลมไม้ (Woodwind instruments)**(๑) ประเภทที่ไม่มีลิ้น (ฟลูต ปิกโกโล)****● ขั้นตอนการประกอบ**

๑. มือซ้ายจับปากเป่าหรือส่วนบน มือขวาจับส่วนกลางหรือลำตัวเครื่อง แล้วนำส่วนปากเป่าต่อเข้ากับข้อต่อของลำตัวเครื่อง พยายามจับให้แน่นแต่อย่าให้ถูกกระดองนิ้วหรือแป้นนิ้ว อาจทำให้งอหรือเสียหายได้

๒. นำส่วนล่างมาต่อกับส่วนกลาง แล้วจับเช่นเดียวกับข้อ ๑. (เฉพาะฟลูต)

ตำแหน่งการเก็บปิกโกโลในกล่อง

● ขั้นตอนการถอด

๑. ถอดส่วนปากเป่าก่อนโดยจับเช่นเดียวกับการประกอบ แล้วค่อยๆ ดึงออกโดยบิดมือแยกจากกันเล็กน้อย

๒. ถอดส่วนล่างออกจากส่วนกลางทำเช่นเดียวกับการถอดส่วนปากเป่า

ส่วนประกอบของฟลูต

● การบำรุงรักษา

๑. เช็ดภายในท่อลมทุกท่อให้แห้งสนิทโดยใช้อุปกรณ์แยงท่อลมเครื่องเป่าโดยเฉพาะ

๒. เช็ดรอยนิ้วมือส่วนที่เปียกชื้นจากเหงื่อตามกระดองนิ้วหรือแป้นนิ้ว และในส่วนทั่วๆ ไปให้สะอาด

๓. หยอดน้ำมันตามจุดกระดองนิ้วที่เสียดสีกัน ข้อต่อ สปริง นอต สกรู ด้วยน้ำมันที่ใช้สำหรับหยอดโดยเฉพาะ

๔. เช็ดน้ำมันส่วนที่ไหลเกินออกมาให้หมด

๕. ระวังอย่าให้นวมโดนน้ำมันโดยเด็ดขาด

๖. เก็บใส่กล่องให้เรียบร้อย แล้วเก็บไว้ในที่ปลอดภัย

การเช็ดทำความสะอาด

(๒) ประเภทลิ้นเดี่ยว (คลาริเน็ต แซกโซโฟน)**● ขั้นตอนการประกอบ**

๑. นำลิ้นเป่าที่ทำความสะอาดแล้วใส่กับปากเป่ารัดให้แน่นพอสมควร

๒. คล้องสายสะพาย

๓. หยอดน้ำมันที่ข้อต่อถ้าจำเป็น

๔. นำตัวเครื่องมาแขวนกับสายสะพาย

๕. นำคอแซกโซโฟนมาประกอบเข้ากับลำตัว ระวังอย่าให้กระดองนิ้วโค้งงอ แล้วรัดให้แน่น

แซกโซโฟน

๖. จับส่วนคอด้วยมือซ้าย ส่วนมือขวาจับที่ปากเป่า สวมเข้ากับส่วนคอแล้วหมุนเบา ๆ ให้ลื่นป้อนอยู่ด้านล่างตรงกับกระเดื่องนิ้วด้านหลัง
๗. ปรับสายสะพายให้เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติ

สายคล้องคอ

● ขั้นตอนการถอด

๑. ถอดปากเป่า คลายเข็มขัด เอาลื่นป้อนออกแล้วทำความสะอาด
๒. ถอดส่วนคอแล้วเช็ดน้ำลายออกให้หมด
๓. ถอดลำตัวเครื่องจากสายสะพายแล้วทำความสะอาด
๔. ถอดสายสะพายออกจากลำคอแล้วเก็บใส่กล่อง
๕. ทำความสะอาดทุกส่วนแล้วบรรจุกล่องให้เรียบร้อย

ปากเป่า (Mouthpiece)

● การบำรุงรักษา

๑. ทำความสะอาดภายในโดยใช้อุปกรณ์แยงท่อลมเครื่องเป่าโดยเฉพาะ และภายนอกให้สะอาดด้วยผ้านุ่ม ๆ
๒. เช็ดรอยนิ้วมือส่วนที่มีเหงื่อตามกระเดื่องนิ้วและส่วนอื่น ๆ ให้สะอาด
๓. หยอดน้ำมันตามจุดกระเดื่องนิ้วที่เสียดสีกัน ข้อต่อ สปริง นอต สกรู ด้วยน้ำมันที่ใช้สำหรับหยอดโดยเฉพาะ
๔. เช็ดน้ำมันส่วนที่ไหลเกินออกมาให้หมด
๕. ระวังอย่าให้นวมโดนน้ำมันโดยเด็ดขาด
๖. ส่วนประกอบที่เป็นไม้ก๊อก ถ้ารู้สึกว่ามีกลิ่นหรือแห้งควรทาด้วยขี้ผึ้งสำหรับทาไม้ก๊อก
๗. เก็บใส่กล่องตามตำแหน่งให้ถูกต้อง แล้วเก็บไว้ในที่ปลอดภัย

เช็ดรอยนิ้วมือส่วนที่มีเหงื่อตามกระเดื่องนิ้วให้สะอาด

ตำแหน่งการเก็บแซกโซโฟนในกล่อง

๓) เครื่องลมทองเหลือง (Brass instruments) (ทรัมเป็ต คอร์เน็ต เมลโลโฟน เฟรนช์ฮอร์น ยูโฟเนียม ทูบา)

● ขั้นตอนการประกอบ

๑. นำปากเป่าหรือกำพวดมาประกอบกับตัวเครื่อง
๒. หมุนเกลียวฝากระบอกลูกสูบ แล้วใช้นิ้วมือจับตั้งลูกสูบออกมาทำความสะอาด แล้วหยอดน้ำมันให้รอบตัวลูกสูบ แล้วใส่กลับเข้าที่เดิม ปิดฝากระบอกลูกสูบโดยหมุนเกลียวให้แน่นพอสมควร ทำอย่างนี้ให้ครบทุกลูกสูบ

ลูกสูบทรัมเป็ต

● ขั้นตอนการถอด

๑. ถอดปากเป่าหรือกำพวดออกจากลำตัวเครื่อง ทำความสะอาดแล้วเก็บไว้ในกล่อง
๒. หมุนฝาเกลียวกระบอกลูกสูบด้านบน ตั้งลูกสูบออกมาแล้วเช็ดทำความสะอาด
๓. หมุนฝาเกลียวกระบอกลูกสูบด้านล่างพร้อมกับสปริงออกทำความสะอาด
๔. เช็ดกระบอกลูกสูบให้แห้งและสะอาด
๕. ใส่ลูกสูบคืนในกระบอกลูกสูบ โดยใส่ให้พอดีกับล็อกของกระบอกลูกสูบ แล้วหยอดน้ำมันหล่อลื่น
๖. หมุนเกลียวกระบอกลูกสูบทั้งข้างบนและข้างล่างให้แน่นพอสมควร
๗. ทำเช่นเดียวกันให้ครบทุกลูกสูบ แล้วเก็บใส่กล่องให้เรียบร้อย

ปากเป่าหรือกำพวด (Mouthpiece)

● การบำรุงรักษา

๑. เอน้ำไหลออกจากท่อลมให้หมดทุกส่วน
๒. ถอดลูกสูบ ท่อลูกสูบ ท่อปรับเสียง ทำความสะอาดทั้งภายนอกและภายใน แล้วหยอดน้ำมันหล่อลื่นให้ทั่วทุกส่วน
๓. เช็ดรอยนิ้วมือหรือส่วนที่เปียกชื้นจากเหงื่อทุกส่วนให้สะอาด ถ้าเช็ดไม่ออก ให้ใช้น้ำยาขัดโลหะอย่างอ่อนขัดหรือทำความสะอาด
๔. เช็ดน้ำมันส่วนที่ไหลเกินออกให้หมด
๕. เก็บใส่กล่องให้ลงตามตำแหน่ง แล้วเก็บไว้ในที่ปลอดภัย
๖. เพื่อสุขอนามัยที่ดี ควรล้างทำความสะอาดทั้งตัวเครื่อง โดยการถอดอุปกรณ์ทุกส่วนล้างด้วยน้ำยาทำความสะอาดและน้ำสะอาด และประกอบอุปกรณ์อย่างระมัดระวังภายใต้การดูแลของครูอย่างน้อยเดือนละครั้ง

ที่สำหรับปล่อยน้ำลาย

เช็ดรอยนิ้วมือหรือส่วนที่เปียกเหงื่อออกให้สะอาด

๔) เครื่องสาย (Stringed instruments)

(๑) เครื่องสายประเภทดีด (กีตาร์ กีตาร์เบส)

● การบำรุงรักษา

๑. เมื่อบรรเลงเสร็จควรเช็ดทำความสะอาดสายด้วยผ้านุ่ม ๆ ทุกครั้ง เนื่องจากในขณะที่บรรเลงมักจะมีเหงื่อออกและติดที่สาย ซึ่งทำให้เกิดสนิมและอาจทำให้สายขาด และเป็นอันตรายในการบรรเลงครั้งต่อไป
๒. ถ้าต้องวางกับพื้นควรวางให้ด้านหน้าของตัวเครื่องคว่ำลง เพื่อป้องกันการเคลื่อนของลูกบิด ซึ่งอาจทำให้สายเพี้ยนหรือขาดได้
๓. ควรเก็บไว้ในกล่องหรือกระเป๋าเฉพาะของเครื่องนั้น ๆ เพื่อป้องกันการกระแทกหรือการขีดข่วน และสะดวกต่อการเคลื่อนย้าย

ตำแหน่งการเก็บกีตาร์ในกล่อง

(๒) เครื่องสายประเภทสี (ไวโอลิน วิโอลา วิโอลอนเชลโล่ ดับเบิลเบส)

● การบำรุงรักษา

๑. ไม่ควรสีแรงจนเกินไป เพราะอาจจะทำให้หางม้าที่ซึ่งคันชักขาดได้
๒. คันชัก (หางม้า) ควรดูด้วยยางสนก่อนเพื่อเพิ่มความชัดเจนของเสียงที่บรรเลง
๓. ไม่ควรแกว่งไปมา เพราะอาจเกิดการกระแทกและทำให้ชำรุดได้
๔. ในขณะที่บรรเลงไม่ควรหยอกล้อกันด้วยการนำคันชักไปตี เคาะ เพราะอาจทำให้คันชักหักได้
๕. เมื่อบรรเลงเสร็จทุกครั้งควรเช็ดทำความสะอาดตัวเครื่องด้วยผ้านุ่ม ๆ
๖. เก็บใส่กล่องหรือกระเป๋าเฉพาะเครื่องนั้น ๆ ให้เรียบร้อย

ไวโอลิน

๕) เครื่องลิ้นนิ้วหรือคีย์บอร์ด (Keyboard instruments) (เปียโน คีย์บอร์ดไฟฟ้า)

● การบำรุงรักษา

๑. กดลิ้นนิ้วด้วยกำลังที่พอดี ไม่รุนแรงจนเกินไป
๒. เมื่อบรรเลงเสร็จควรเช็ดทำความสะอาดลิ้นนิ้วด้วยผ้านุ่ม ๆ และปิดฝาลิ้นนิ้ว (เปียโน) หรือเก็บใส่กล่อง (คีย์บอร์ดไฟฟ้า)
๓. ควรใช้ผ้าคลุมเครื่องดนตรีเพื่อป้องกันฝุ่นละอองจับ
๔. ไม่ควรนำสิ่งของต่าง ๆ มาวางบนตัวเครื่องเพราะจะทำให้เกิดความเสียหายแก่เครื่องดนตรีได้

เปียโน

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนรวมกลุ่มกับเพื่อนแล้วร่วมกันศึกษาวิธีการใช้และการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีสากลแต่ละชนิดเพิ่มเติมเสร็จแล้วนำมาสาธิตอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

รายการอ้างอิง

- ธนุรักษ์ สุทธจิตต์. (๒๕๕๔). สังคีตนิยาม ความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร. (๒๕๓๓). สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (เล่ม ๑).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๔๘). ศัพท์ดนตรีสากล. ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๔๐). สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- Brown, James Murray. (1972). *A Handbook of Musical Knowledge Part I : Rudiments of Music*. Trinity College of Music.
- Lee, William F. (1969). *Music Theory Dictionary*. Charles Hansen Educational Music & Book.

บทสรุป

วงดนตรีและบทเพลง

๑. ประเภทของวงดนตรี

๑.๑ ประเภทของวงดนตรีไทย

- แบ่งออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ คือ วงเครื่องสาย วงปี่พาทย์ และวงมโหรี

๑.๒ ประเภทของวงดนตรีสากล

- วงออร์เคสตรา (Orchestra) วงแจ๊ส (Jazz band) วงคอมโบ (Combo band) วงสตริง (String band) และวงโยธวาทิต (Military band)

๑.๓ ประเภทของวงดนตรีพื้นบ้าน

- แบ่งตามภาคต่าง ๆ ได้ดังนี้ วงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ วงดนตรีพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วงดนตรีพื้นบ้านภาคกลาง และวงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้

๒. เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี

๒.๑ เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีไทย

- ด แทนเสียง โด ม แทนเสียง มี ซ แทนเสียง ซอล ท แทนเสียง ที ร แทนเสียง เร ฟ แทนเสียง ฟา ล แทนเสียง ลา

๒.๒ เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีสากล

- โน้ตสากลในกุญแจซอลและกุญแจฟาในบันไดเสียง C Major บรรทัด 5 เส้น เส้นน้อย เส้นกันท้อง ตัวโน้ต ตัวหยุดหรือเครื่องหมายพักเสียง (Rest) การเพิ่มอัตราจังหวะ และอัตราจังหวะ

บทสรุป (ต่อ)

๓. การเปรียบเทียบเสียงร้องและเสียงของเครื่องดนตรีในบทเพลงจากวัฒนธรรมต่าง ๆ

๓.๑ ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของดนตรีสากล

- สมัยกลาง (Medieval period) ค.ศ. ๕๐๐–๑๔๕๐ สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance period) ค.ศ. ๑๔๕๐–๑๖๐๐ สมัยบาโรก (Baroque period) ค.ศ. ๑๖๐๐–๑๗๕๐ สมัยคลาสสิก (Classical period) ค.ศ. ๑๗๕๐–๑๘๒๐ สมัยโรแมนติก (Romantic period) ค.ศ. ๑๘๒๐–๑๙๐๐ และสมัยปัจจุบัน (Modern period) ค.ศ. ๑๙๐๐–ปัจจุบัน

๓.๒ ประเภทของเครื่องดนตรีสากล

- เครื่องตีหรือเครื่องกระทบ (Percussion instruments) เครื่องลมไม้ (Woodwind instruments) เครื่องลมทองเหลือง (Brass instruments) เครื่องสาย (Stringed instruments) เครื่องลิ่มนิ้วหรือคีย์บอร์ด (Keyboard instruments)

๓.๓ หลักการขับร้องเพลงสากล

- ประเภทของการขับร้อง คุณสมบัติของผู้ที่จะขับร้องและการวางท่าทาง การควบคุมลมหายใจ การเปล่งเสียง เพื่อเปิดช่องคอ การออกเสียง และการเปล่งเสียงสะท้อน

๓.๔ วิธีการขับร้อง

- เช่น • เปล่งเสียงออกมาอย่างเต็มที่ ถูกต้อง ร้องได้ถูกต้องตามจังหวะและทำนองเพลง แสดงอารมณ์ สีหน้า ท่าทางได้ สอดคล้องกับลีลาหรือทำนองเพลง

๓.๕ เครื่องดนตรีที่ใช้

- เช่น • บรรเลงตามจังหวะและทำนองเพลงได้อย่างถูกต้อง มีการปรับระดับเสียงของเครื่องดนตรีได้สอดคล้องและกลมกลืนกัน บรรเลงตามเครื่องหมายทางดนตรีได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

๔. บทเพลงสำหรับฝึกร้องและการบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบการร้องเพลง

๔.๑ บทเพลงสำหรับฝึกร้อง

- บทเพลงพื้นบ้าน บทเพลงปลุกใจ บทเพลงไทยเดิม บทเพลงประสานเสียง ๒ แนว บทเพลงรูปแบบ ABA (Ternary form) และบทเพลงประกอบการเต้นรำ

๔.๒ การบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบการร้องเพลง

- การบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทกำกับจังหวะ เช่น ฉิ่ง กรับ และการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนอง เช่น ขลุ่ยเพียงออ

๕. การใช้และการบำรุงรักษาเครื่องดนตรี

๕.๑ การใช้และการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีไทย

- เครื่องดนตรีประเภทเครื่องกำกับจังหวะ (ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง) เครื่องดนตรีประเภทฆ้องวง (ฆ้องวงเล็ก ฆ้องวงใหญ่) เครื่องดนตรีประเภทเครื่องหนัง (กลองชนิดต่าง ๆ) เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า (ขลุ่ยชนิดต่าง ๆ) เครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีด (จะเข้) เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสี (ซอฮู้ ซอด้วง)

๕.๒ การใช้และการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีสากล

- เครื่องตีหรือเครื่องกระทบ (Percussion instruments) เครื่องลมไม้ (Woodwind instruments) เครื่องลมทองเหลือง (Brass instruments) เครื่องสาย (Stringed instruments) เครื่องลิ่มนิ้วหรือคีย์บอร์ด (Keyboard instruments)

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

๑. นักเรียนหาโอกาสชมการแสดงของวงดนตรีไทย วงดนตรีสากล และวงดนตรีพื้นบ้าน แล้วบันทึกความประทับใจที่ได้รับชมด้วยสื่อดิจิทัล แล้วนำไปเผยแพร่ให้ผู้สนใจ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๒. นักเรียนฝึกร้องหรือบรรเลงเครื่องดนตรีตามโน้ตไทย โน้ตสากลในกูญแจซอลและฟา รวมทั้งเครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีสากลให้เกิดความชำนาญ แล้วอภิปรายสรุปร่วมกันในชั้นเรียน

๓. นักเรียนเปรียบเทียบเสียงร้องและเสียงเครื่องดนตรีในบทเพลงสากลที่ชื่นชอบ รวบรวมข้อมูล แล้วอภิปรายสรุปร่วมกันในชั้นเรียน

๔. นักเรียนขับร้องเพลงที่สนใจและบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบ แล้วฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ แล้วนำมาแสดงในโอกาสต่าง ๆ เพื่อสะท้อนความคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๕. นักเรียนใช้และบำรุงรักษาเครื่องดนตรีของตนเองหรือของส่วนรวมให้ถูกต้องและเผยแพร่ความรู้ให้ผู้สนใจเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน พร้อมทั้งอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน

โครงการ

นักเรียนเลือกปฏิบัติโครงการต่อไปนี้ตามความสนใจ หรือคิดโครงการขึ้นเองโดยขอคำแนะนำจากครู แล้วปฏิบัติตามขั้นตอนการทำโครงการ

๑. โครงการสำรวจและรวบรวมวงดนตรีไทย วงดนตรีสากล และวงดนตรีพื้นบ้านในชุมชนของตนเอง

๒. โครงการศึกษาค้นคว้าประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของดนตรีสากลและเปรียบเทียบเสียงขับร้องและเสียงเครื่องดนตรีในบทเพลงที่สนใจ

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

นักเรียนสามารถนำความรู้จากหน่วยการเรียนรู้นี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การจัดประเภทของวงดนตรีที่พบเห็นในปัจจุบันได้อย่างถูกต้อง

คำถามทบทวน

๑. วงเครื่องสายของไทยมีลักษณะเด่นอย่างไร
๒. วงออร์เคสตราขนาดใหญ่ใช้ผู้บรรเลงประมาณกี่คน
๓. วงดนตรีพื้นบ้านที่นักเรียนรู้จักได้แก่วงอะไรบ้าง
๔. การเป่าขลุ่ยเพียงออ ถ้าจะทำเสียงแหบต้องทำอะไร
๕. โน้ตไทยและโน้ตสากลมีความสำคัญต่อดนตรีอย่างไร
๖. การร้องเพลงให้ไพเราะควรปฏิบัติเบื้องต้นอย่างไร
๗. เพราะเหตุใดเครื่องดนตรีแต่ละชนิดจึงมีวิธีการใช้และวิธีการบำรุงรักษาที่แตกต่างกัน